

Český svaz ochránců přírody
Základní organizace „Botič – Rokytka“

Biologický průzkum

SLATINA – PRAHA 10

Listopad 2018

Tento materiál zpracovala za spoluúčasti nezávislých odborníků 4. základní organizace Českého svazu ochránců přírody „Botič-Rokytka“ v letech 2017-2018. Podnětem byl zájem a objednávka Odboru životního prostředí městské části Praha 10.

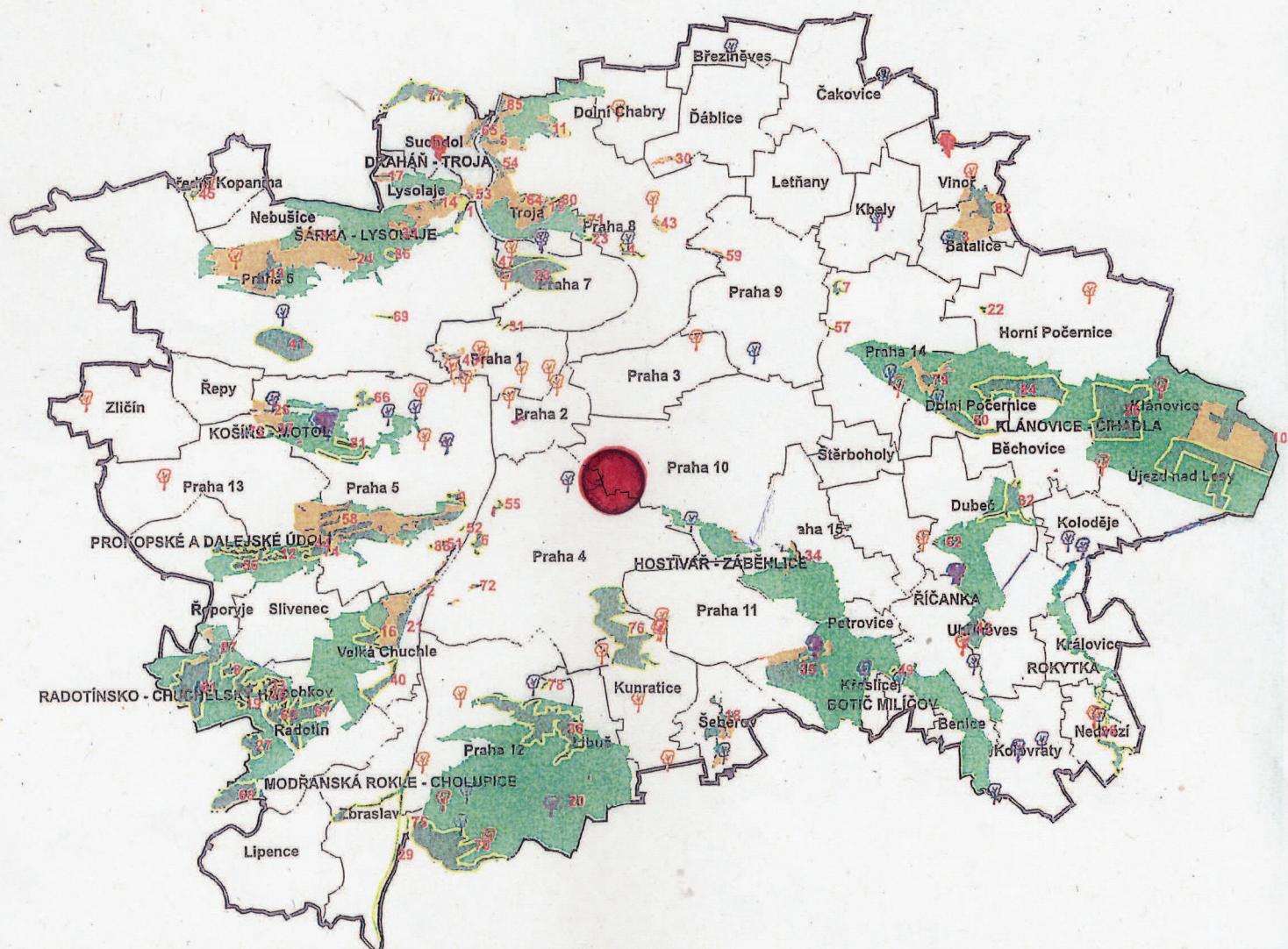
Cílem této práce je přispět k optimalizaci záměrů na budoucí využití tohoto území.

Materiál je souborem prací jednotlivých odborníků. Jejich pohled na lokalitu a její optimální management se může v některých případech lišit. Syntéza je obsažena v závěrečné kapitole.

obsah:

1. Historický pohled na lokalitu – Ing. Jan Moravec
2. botanika – RNDr. Zdenka Hroudková, CSc.
3. vodní hmyz – Kateřina Landová
4. suchozemský hmyz – Mgr. Vladimír Vrabec, Ph.D.
5. plazi a obojživelníci – Karel Kerouš
6. ornitologie – Mgr. Martin Sládeček
7. netopýři – Mgr. Helena Jahelková, Ph.D.
8. Shrnutí a závěry – Ing. Jan Moravec

LOKALITA SLATINA V CELKU HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

- významný krajinný prvek
significant landscape element
- chráněná území
protected areas
- ochranná pásmo – def. pásmem 50 m
protection zones – established as 50 m wide zone
- ochranná pásmo – def. parcelami z vyhlášek
protection zones – established as plots listed
in decrees
- přírodní parky
nature parks

LOKALITA SLATINA - PRAHA 10

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

1.

HISTORICKÝ POHLED NA LOKALITU

Ing. Jan Moravec

Popis území

Prostor Slatin v širším slova smyslu je trojúhelník na pomezí katastrálních území Strašnice, Michla a Záběhlice, ohraničený ze všech straně železničními tratěmi. Od východu k jihovýchodu je protékán Slatinským potokem, který zde přibírá dva pravostranné přítoky. Přístup do oblasti je ulicí Průhonická, která odbočuje v nejvýchodnějším cípu „trojúhelníku“ z ulice V Korytech, od západu po mostě přes železnici z oblasti Bohdalce (ulice Nad Vršovickou horou) a od jihu po cyklotrasě A42 z ulice Záběhlická, respektive podjezdem pod železnicí a Jižní spojkou ze Záběhlic.

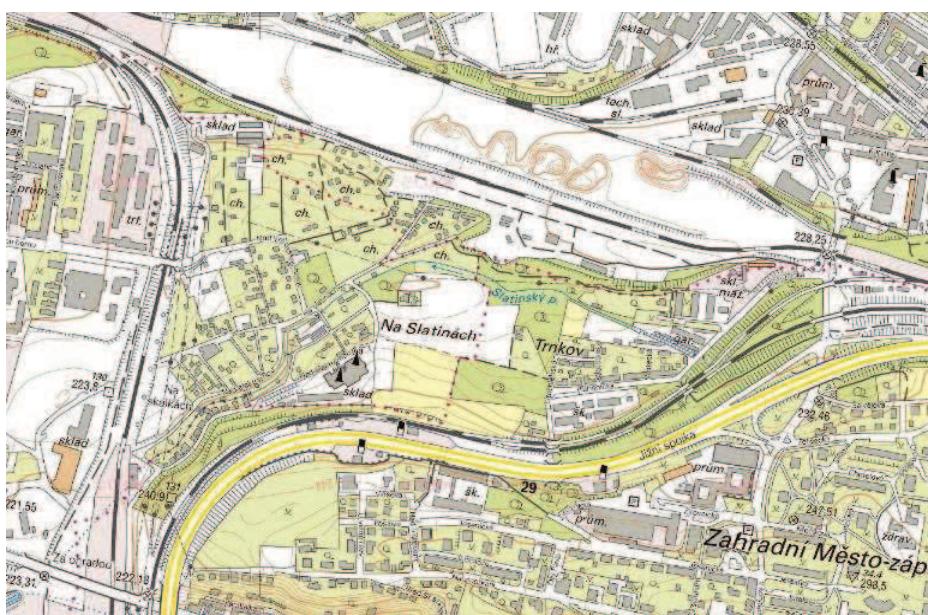
Zkoumané území leží při Slatinském potoku a jeho přítocích ve střední části takto vymezeného prostoru. Při potoku se nachází především rozsáhlé mokřiny s porosty keřovitých vrb, v menší míře též terestrické rákosiny, vlhké louky s porosty ostřic a přesliček, ve východní části pak několik zahrad a nouzových domků. Obdobná zástavba byla i v západní části zkoumaného území, v návaznosti na osadu Na Slatinách, tato však byla na přelomu let 2009 a 2010 odstraněna a zůstalo tu jen několik opuštěných, částečně oplocených zahrad. Podél levého břehu potoka vede nezpevněná pěšina, severně od ní se nachází zejména porosty ruderálních a invazivních rostlin, především křídlatky.

Na západě navazuje na zkoumané území již zmíněná osada Na Slatinách, zabírající celou západní část „trojúhelníku“. Kdysi největší nouzová kolonie v Praze má dnes místy spíše charakter zahrádkářské osady. Na jihovýchodním okraji na ni navazuje dřevinami (převážně duby, avšak zejména v jižním cípu i parkové druhy) zarostlá svah zvaný Hájíček či Slatinský lesík, ukrývající pomník Mistra Jana Husa z roku 1915. Do okraje osady pod Hájíčkem jsou zcela necitlivě vestavěny objekty firem SITEL a CE Colo.

Jižně od zkoumaného území se rozkládají pole, převážně obhospodařované, jejich jihovýchodní část leží ladem.

Východně od pole se nachází osada Trnkov, kdysi dělnická kolonie s dvěma krátkými ulicemi typizovaných domků, později obklopena objekty učiliště, garáží, třemi patrovými administrativními budovami a skladovými plochami, které zcela uzavírají z východní strany i zkoumané území.

Severně od zkoumaného území, na uměle vytvořené vyvýšené terase, se nachází plocha bývalého, seřaďovacího nádraží Praha – Vršovice. Dnes je plocha pustá, se zbytky kolejí a zříceninami staveb, porostlá invazivními druhy (akát, zlatobýly...).

mokřady

zahrady

hlavaté vrby a rákosiny

Historie území

Ze starých map (18. a 19. stol.) nelze vyčíst více, než že zde byly pole a že územím procházela cesta propojující komunikaci Záběhlice – Vršovice se Strašnicemi (zaniklá ve 20. stol. v souvislosti se železničními stavbami+ její fragment je dosud dochován v uliční síti osady Na Slatinách). Podél potoka byl úzký pás bažin. Z krajinného hlediska zde byl dominantní svah návrší dnes porostlý Hájíčkem, kde byly pastviny. Na mapě stabilního katastru (1841) je jméno W Slatinach překvapivě psané nad tímto svahem, tedy na náhorní plošině.

mapa stabilního katastru z roku 1841

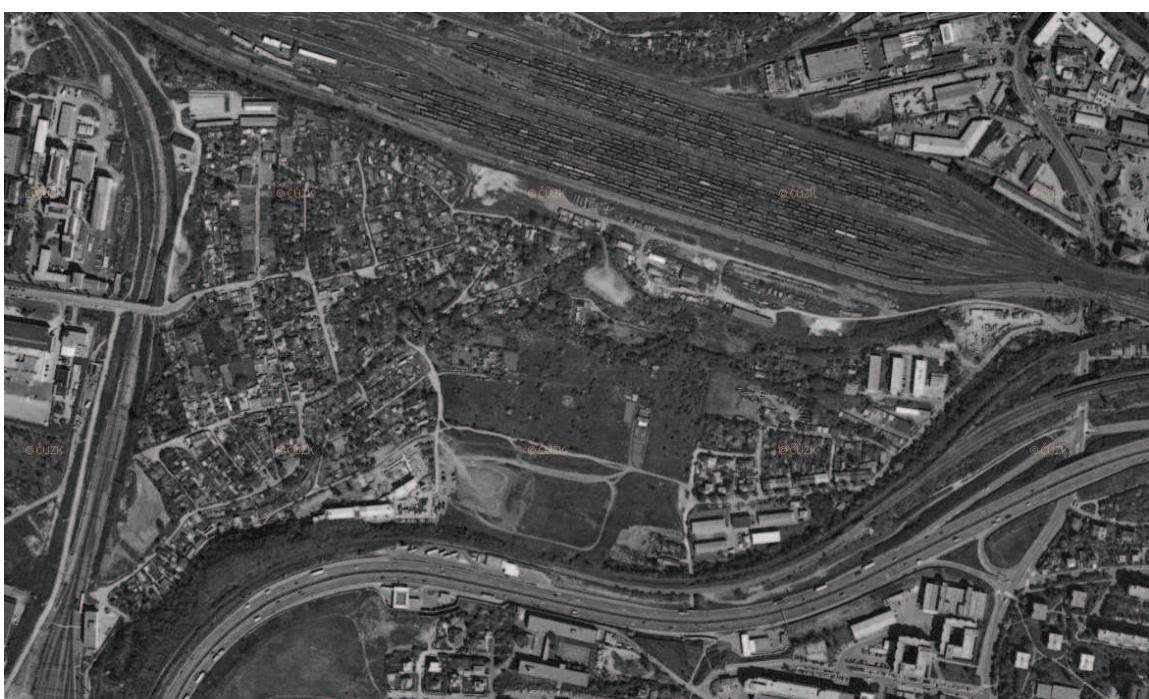
K zásadní změně došlo až v 1. pol. 20. stol. Roku 1919 bylo zprovozněno seřaďovací nádraží Vršovice, které celou oblast na ze severní strany uzavřelo. Zhruba v téže době vzniklo jižně od něj, na obou březích potoka, několik zahrádkářských kolonií. A od roku 1924 začala podél Slatinského potoka vznikat nouzová kolonie, která postupně, do roku 1936, zabrala celou jihozápadní část popisovaného prostoru. Zděné i dřevěné domky a drobné zahrádky byly specifickým světem, který je dobře popsán například v diplomové práci Jany Viktorínové z roku 2010 (<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/92781/>). Přesné počty domů a obyvatel nejsou známy, ale odhaduje se, že zde tou dobou mohlo být kolem čtyř set objektů, v nichž žilo na dva tisíce lidí. Slatiny byly každopádně největší nouzovou kolonií v Praze (a dnes jsou pravděpodobně jedinou z větší části dochovanou). Pravděpodobně současně vznikla i ve východní části území malá dělnická kolonie Trnkov.

Po 2. světové válce docházelo dle pamětníků k rozšiřování a přestavbám řady domků. Zároveň však byly 2. pol. 20. stol. intenzivní snahy o přeměnu nouzové kolonie Slatiny na zahrádkářskou osadu. Povedlo se to pouze částečně, původní osada si z velké míry zachovala svojí svébytnost, velké množství zahrádek však vzniklo sod poloviny 60. let severně od ní (dnes jsou vnímány jako součást kolonie, avšak v těchto místech v době první republiky žádná zástavba nebyla). V 80. letech 20. stol. byla po jihovýchodním okraji oblasti vybudována Jižní spojka a pravděpodobně i souběžně vedoucí železniční trať a počátkem 90. let byla vybudována severovýchodní část odstavného nádraží Jih, která

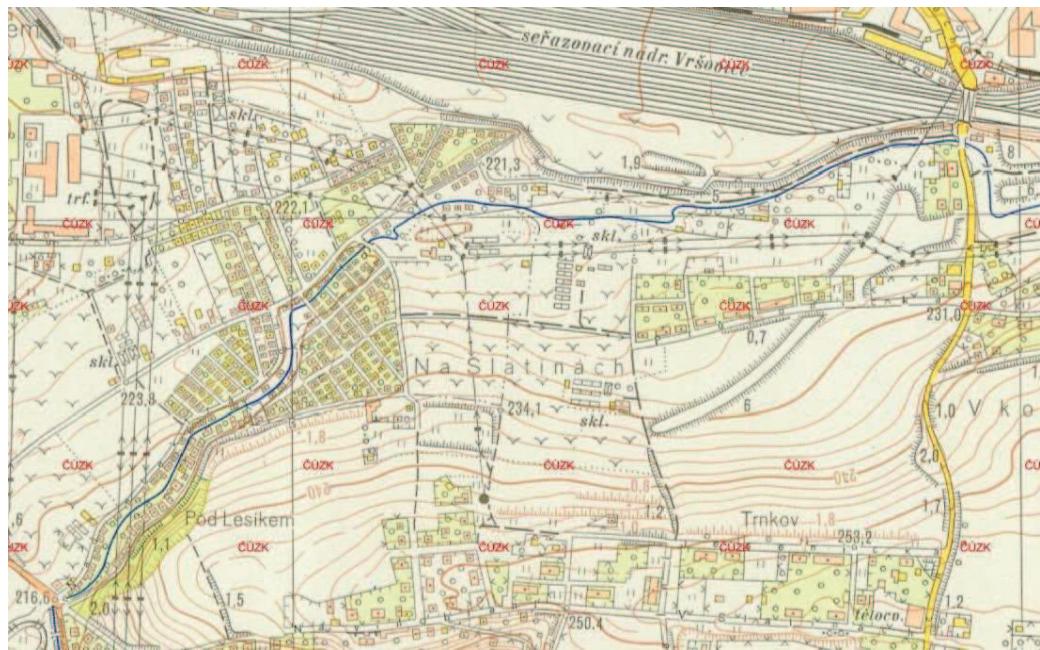
Slatiny odřízlo od Bohdalce (v té souvislosti bylo zbořeno i několik domků nejstarší zástavby kolonie Na Slatinách).

Letecký snímek z roku 1938

Letecký snímek z roku 2001

mapa z 50. let 20. stol.

Intenzivnější zájem o přírodovědně hodnotné partie podél Slatinského potoka začaly z iniciativy některých místních obyvatel kolem roku 2015. Proběhlo zde několik velkých úklidových akcí černých skládek, začaly být koseny některé partie (mimo jiné porosty křídlatky), byly vybudovány dvě tůně.

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

2.

BOTANIKA

RNDr. Zdenka Hroudková, CSc.

Zpráva o botanickém průzkumu území „Slatina“ v r. 2017–18

RNDr. Zdenka Hroudová, CSc.

Vymezení území

Jedná se o nivu Slatinského potoka, v úseku od uličky Na Slatinách (vedoucí okolo chatové kolonie) východním směrem k ulici Průhonická (obr. 1). Zkoumané území je na levém břehu potoka omezeno plotem ohraničujícím louku, na pravém břehu příkrým svahem nad cestou, vedoucí podél toku potoka. Do průzkumu byl zahrnut úsek od oplocených pozemků na východním okraji k prostoru bývalých chat a zahrádek, který přiléhá k ulici Na Slatinách na západním okraji. Prostor bývalých zahrádek nebyl detailně zkoumán, kromě malé enklávy mokřadního charakteru při ulici Na Slatinách.

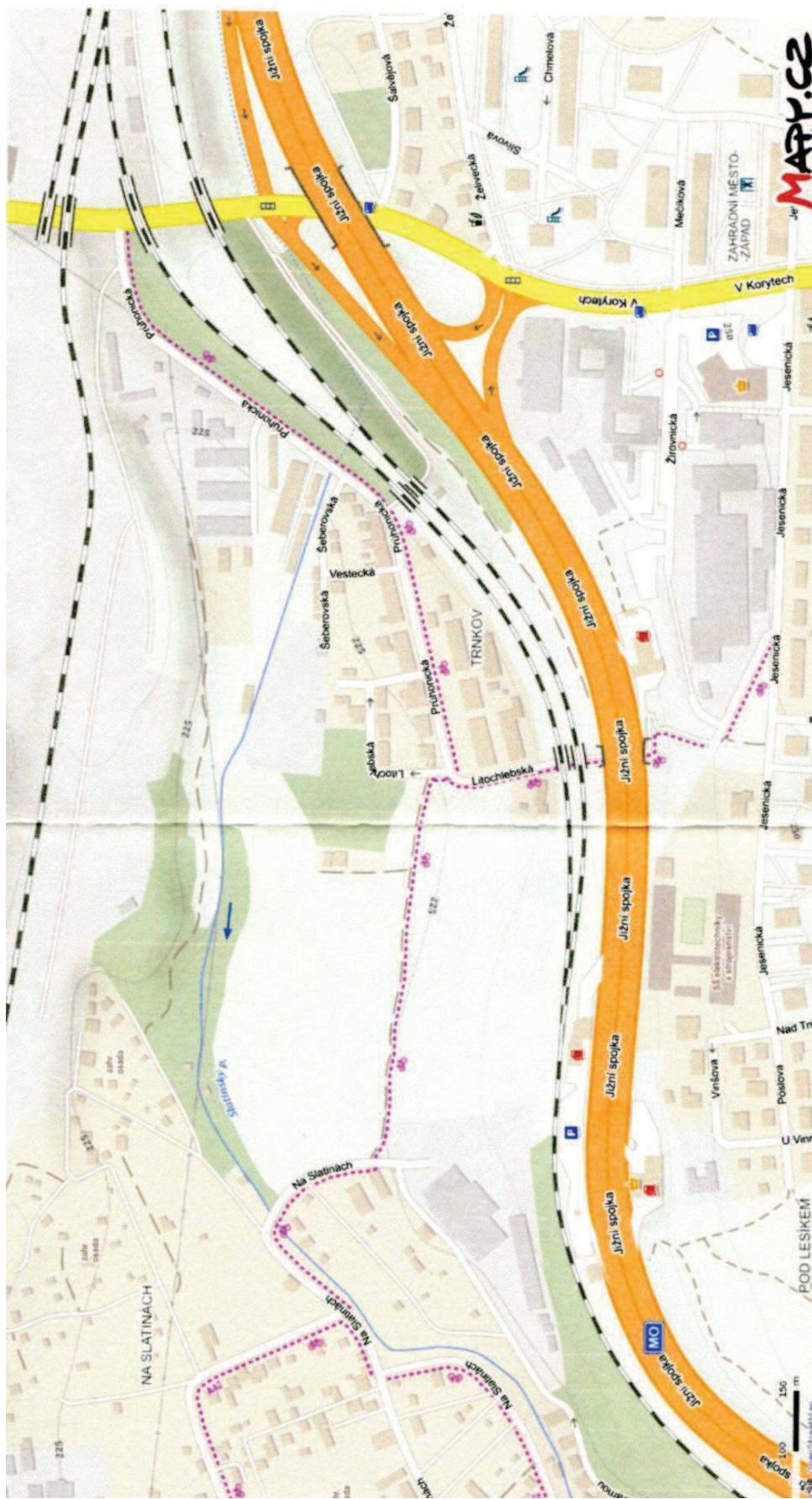
Metodika

Na podzim 2017 základní orientace v terénu, podle mapy vymezení zkoumaného území. V r. 2018 bylo v únoru zaměřeno několik orientačních bodů (viz přiložená mapka, obr. 2), vlastní botanický průzkum probíhal od dubna do srpna. Byl zapisován celkový charakter vegetace a příslušného stanoviště v hlavních typech porostů, tyto vegetační celky byly zakresleny do mapky. Zároveň byly zapisovány rostlinné druhy, které se zde vyskytovaly, se zaměřením zejména na druhy vodní a bažinné. Byla rovněž pořizována fotodokumentace. Dokladový materiál rostlin bude uložen v herbáři PR.

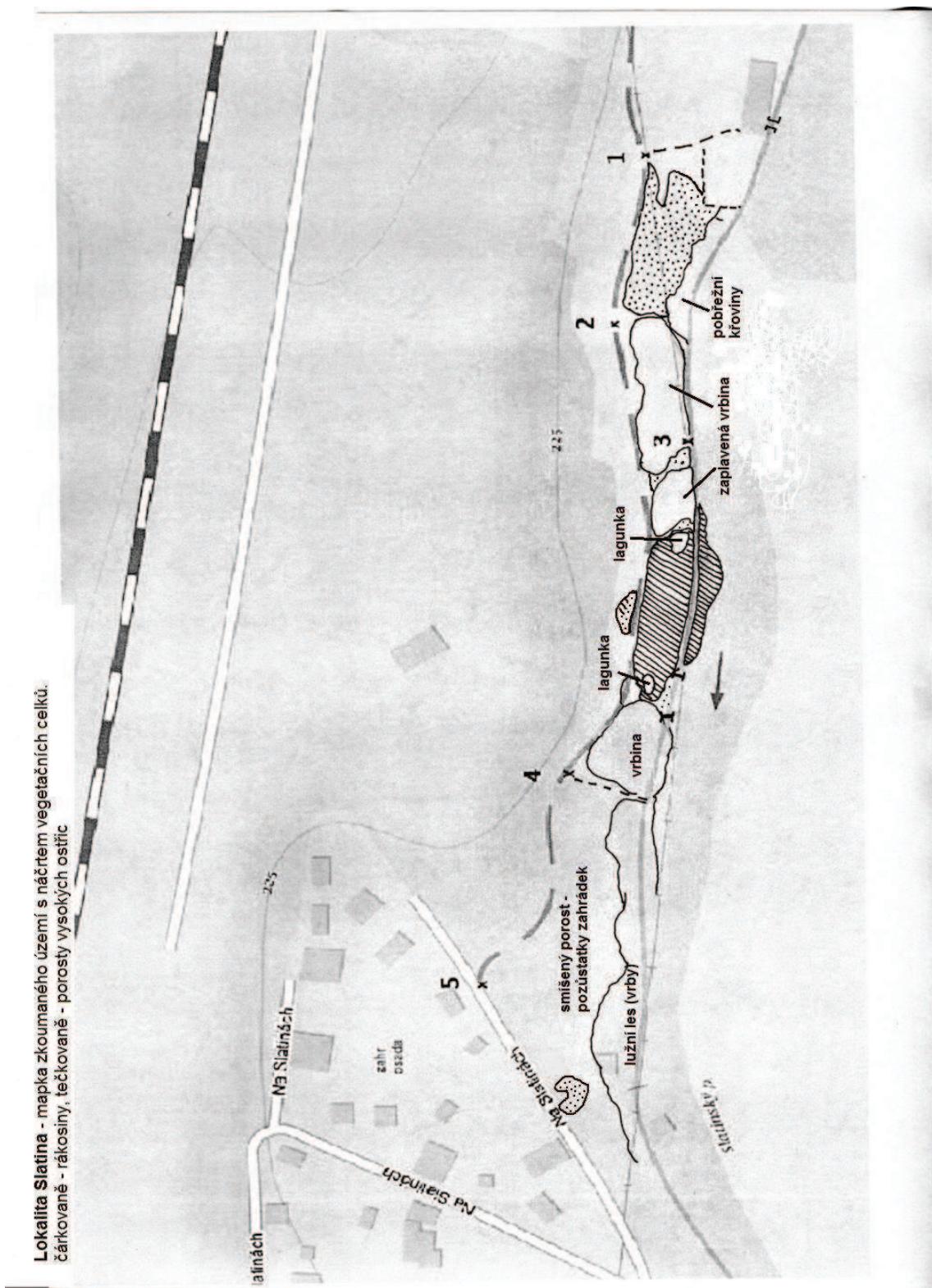
Výsledky

Stanovištní charakteristika

Samotné koryto potoka je zahloubené, s příkrými břehy, které jsou místo využití dřevem nebo jiným materiálem (staré pneumatiky). Na několika místech jsou staré provizorní dřevěné můstky. Navazující plocha na severním břehu je do různé míry zaplavena nebo alespoň podmáčena, kolísání hladiny závisí na počasí v daném roce. Do potoka přitéká voda ze štoly, která vyúsťuje ze svahu u cesty asi 50 m východně od východního kraje zkoumaného území. Jedná se pravděpodobně o jednu ze štol staré pražské kanalizace nebo štolu odvádějící vodu z prostoru bývalého seřaďovacího nádraží nad ní; voda, která vytéká, je někdy na pohled poměrně čistá, jindy zakalená a páchnoucí – vypadá to na povrchovou splaškovou vodu. Podle stop nánosu bahna na mřížích u vchodu i rozbaňného okolního terénu je

Obr. 1. – Mapa ukazující celkové umístění zkoumaného území.

Obr. 2. – Zakreslení hlavních typů porostů

pravděpodobné, že se tudy prohnala záplava v důsledku přívalového deště někdy na začátku léta (možná při onom přívalovém dešti, při kterém se utopili dva lidé ve štolách smíchovské kanalizace). Vytékající potůček rozbahňuje terén před poslední chatkou a rozlévá se do celé mokřadní plochy, zarostlé ostřicemi i sítinami. Další plocha nivy byla v letošním roce zaplavená do 5–10 cm vody, místy pouze zamokřená. Vrbiny však nevyschly ani v letošním extrémně suchém létě. Další znečištění vody je možno pozorovat ve střední části (obr. 2., bod č. 3 u stožáru vysokého napětí) v blízkosti potoka, kde je voda zakalená a smrdutá (viz foto 7). Je možné, že sem vytékají splašky od stavení na druhém břehu potoka.

Vegetace

Jsou zde zastoupena tato charakteristická rostlinná společenstva:

1. společenstvo vysokých ostřic – ve východní části nivy, navazující na chaty a zahradu, fragment ostřicového porostu na západním okraji v proláklině mezi stromovým patrem;
2. společenstvo rákosin – homogenní porost hustého, vysokého rákosu ve střední části nivy (z části i na levém břehu potoka), na který navazuje severně od cesty menší porost *Typha latifolia* spolu s porosty *Juncus inflexus* a dalšími druhy;
3. vrbina, zarůstající rozlitiny v návaznosti na potok, převážně ve střední části i v západní části podél potoka;
4. fragment lužního lesa s vrbami různě široký, táhnoucí se podél potoka zejména ve střední a západní části až k cestě Na Slatinách.

Porosty vysokých ostřic se vyskytují jednak na východním konci zkoumaného území (mezi body 1 a 2 na mapce, obr. 2), kde začínají u pěšinky k poslední chatě, jednak na menší podmáčené světlí v západní části při ulici Na Slatinách. Porost ve východní části je rozsáhlější a více zamokřený, místy zaplavený vodou. Na vyvýšených místech převládá *Epilobium hirsutum*, v proláklinách dominují ostřice (převládá *Carex acuta*, přimíšena *C. acutiformis*) a *Juncus inflexus*, místy přimíšena *Urtica dioica* a *Humulus lupulus* (foto 1, 2). V zaplavené proláklině těsně při břehu potoka byla nalezena *Lemna gibba*, vyskytuje se zřejmě i ve vrbině. Při okrajích a na vyvýšených místech se vyskytují druhy *Poa palustris*, *Cirsium canum*, *Sanguisorba officinalis*, při kraji u cesty jsou v hustém porostu s *Epilobium hirsutum* také druhy *Eleocharis uniglumis* a *Juncus compressus* (foto 3). Tůňka (rozrytý terén), vzniklá v loňském roce při západním okraji tohoto porostu, zarostla rovněž ostřicemi (foto 5). Druhý, menší ostřicový porost (foto 19, 20), přiléhající k ulici Na Slatinách, je tvořen převážně ostřicí ostrou (*Carex acutiformis*) spolu s *Carex acuta*, s přimíšenými druhy *Epilobium hirsutum*, *Equisetum palustre*, *Calystegia sepium*, *Humulus lupulus*, na sušších

místech *Calamagrostis epigejos*. V létě 2018 byl celý tento porost na suchu, s šířícími se terestrickými druhy (*Rubus* sp., *Fragaria ×ananassa* zplanělá) v podrostu.

Souvislá rákosina se rozkládá ve střední části nivy, mezi porosty vrbin. Zčásti přechází i na jižní (levý) břeh potoka. Dominantní druh je rákos (*Phragmites australis*), který je mohutný (2–3 m vysoký), hustý, s přimíšenými druhy *Urtica dioica* a *Humulus lupulus* (foto 9). Vzhledem k hustotě porostu je rákosina druhově chudá, jen při okrajích na suchu se vyskytují další druhy jako *Phalaris arundinacea*, *Epilobium hirsutum*, *Agrostis stolonifera* nebo *Carex hirta*. Také dvě lagunky vysekané v rákosině v minulém roce opět zarostly rákosem, jen byl na těchto místech nižší, s četnějšími druhy *Urtica dioica*, *Humulus lupulus*, *Calystegia sepium* a s příměsí *Phalaris arundinacea* (foto 10). Na druhé straně cesty (severně) je proti rákosině mokřina, kde na jaře stála voda (foto 12, 13). Zde jsou dominantní druhy *Juncus inflexus*, *Epilobium hirsutum*, *Typha latifolia*, blíže u cesty *Carex hirta*, *Calamagrostis epigejos*, *Agrostis stolonifera*, *Deschampsia cespitosa* i některé ruderální druhy. V létě tato mokřina postupně vysychala a na otevřené ploše mezi orobinci vzniklo obnažené dno s některými charakteristickými druhy (*Cyperus fuscus*).

Vrbina mezi porostem ostřic a rákosinou (okolo bodu 3) je zarostlá převážně vyššími keřovitými vrbami (*Salix viminalis*), ve vodě místy *Lemna cf. gibba*, *L. minor*, na některých místech vynořených z vody při bázi vrb roste *Epilobium hirsutum*, *Deschampsia cespitosa*, *Agrostis stolonifera* a *Berula erecta* (foto 6). Blíže k potoku přibývá ve vrbách rákos, ojedinělý ostrůvek tvoří mohutná *Typha latifolia*. Obdobná vrbina se rozkládá i za rákosinou, na jejím západním okraji (foto 14). Směrem na břeh přibývají další druhy keřů (*Sambucus nigra*, *Cornus sanguinea*, *Ribes* sp.), i druhy v podrostu (*Rubus caesius*, *Urtica dioica*, *Geum urbanum*, *Calystegia sepium*, *Humulus lupulus*, *Epilobium roseum*, *Hypericum perforatum* aj.). Podobný porost je na vyvýšeném sušším místě okolo stožáru vysokého napětí (bod 3, foto 8), s větším zastoupením trav *Phalaris arundinacea* a *Poa palustris*.

Koryto potoka je úzké, s příkrými břehy (foto 17). Potok je lemován stromovým i keřovým patrem (*Fraxinus excelsior*, *Salix euxina*, *S. viminalis*, *Populus tremula*, *Sambucus nigra*), na strmých březích s podrostem trav (*Calamagrostis epigejos*, *Agrostis gigantea*, *Dactylis glomerata*, *Phalaris arundinacea*) i dalších druhů (*Epilobium hirsutum*, *Persicaria amphibia*, *Carex hirta*, *Humulus lupulus* aj.). Ve vodě se – vzhledem k silnému zastínění – vyskytla pouze *Veronica beccabunga* (připlavené části rostlin). Dál podél potoka západním směrem je v prostoru bývalých zahrádek porost s některými vysokými stromy – staré vrby (*S. euxina*) a s podrostem, charakteristickým pro lužní lesy – směs *Urtica dioica*, *Humulus*

lupulus s některými keři (*Sambucus nigra*, *Ribes* sp. *Salix viminalis* aj.). Tento typ porostu lze považovat za fragment přirozeného lužního lesa podél potoka.

V prostoru bývalých zahrádek je porost heterogenní, stromové i keřové patro tvoří jak dřeviny, které rostou podél potoka, tak zbytky pěstovaných porostů (*Picea abies*, *Populus ×canadensis*, *P. tremula*, *Salix euxina*, *Prunus cerasifera*, *Syringa vulgaris* aj.). Rovněž zde rostou zplaněné některé dříve pěstované druhy (např. *Fragaria ×ananassa*, *Campsis radicans*, *Duchesnea indica* aj.) (foto 16, 18). Prostor okolo potoka není průchodný hlavně kvůli zbylým plotům a polorozbořeným chatám.

Seznam nalezených cévnatých rostlin

Jména rostlin jsou uvedena podle práce Danihelka et al. (2012), stupeň ohrožení, uvedený ve sloupcích IUCN a Grulich 2012 je převzat z práce Grulich (2017).

druh	český název	IUCN	Grulich 2012	poznámka
<i>Agrostis gigantea</i>	psineček velký			
<i>Agrostis stolonifera</i>	psineček výběžkatý			
<i>Berula erecta</i>	potočník vzpřímený	NT	C4a	
<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá			
<i>Calamagrostis epigejos</i>	třtina křovištění			
<i>Calystegia sepium</i>	opletník plotní			
<i>Campsis radicans</i>	trubač kořenující			zahrádky
<i>Carex acuta</i>	ostřice štíhlá			
<i>Carex acutiformis</i>	ostřice ostrá			
<i>Carex hirta</i>	ostřice srstnatá			
<i>Carex otrubae</i>	ostřice Otrubova	LC	C4a	
<i>Carex pseudocyperus</i>	ostřice nedošáchor	NT	C4a	
<i>Cirsium arvense</i>	pcháč oset			
<i>Cirsium canum</i>	pcháč šedý			
<i>Cornus alba</i>	svída bílá			
<i>Cornus sanguinea</i>	svída krvavá			
<i>Corylus avellana</i>	línska obecná			
<i>Crataegus monogyna</i>	hloh jednosemenný			
<i>Cyperus fuscus</i>	šáchor hnědý	NT	C3	
<i>Dactylis glomerata</i>	srha laločnatá			
<i>Deschampsia cespitosa</i>	metlice trsnatá			
<i>Dipsacus strigosus</i>	štětká větší			
<i>Duchesnea indica</i>	jahodka indická			zahrádky
<i>Echinochloa crus-galli</i>	ježatka kuří noha			
<i>Eleocharis uniglumis</i> subsp. <i>uniglumis</i>	bahnička jednoplevá	VU	C2b	
<i>Elymus repens</i>	pravá			
	pýr plazivý			

<i>Epilobium hirsutum</i>	vrbovka chlupatá	
<i>Epilobium roseum</i>	vrbovka růžová	
<i>Equisetum arvense</i>	přeslička rolní	
<i>Equisetum palustre</i>	přeslička bahenní	
<i>Fragaria ×ananassa</i>	jahodník zahradní	zahrádky
<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	
<i>Galeopsis tetrahit</i>	konopice polní	
<i>Galium aparine</i>	svízel přítula	
<i>Geranium pratense</i>	kakost luční	
<i>Geum urbanum</i>	kuklík městský	
<i>Glyceria cf. declinata</i>	zblochan zoubkatý	cesta
<i>Glyceria notata</i>	zblochan řasnatý	
<i>Holcus lanatus</i>	medyněk vlnatý	
<i>Humulus lupulus</i>	chmel otáčivý	
<i>Hypericum perforatum</i>	třezalka tečkovaná	zahrádky
<i>Impatiens glandulifera</i>	netýkavka žlaznatá	zahrádky
<i>Impatiens parviflora</i>	netýkavka malokvětá	zahrádky
<i>Iris pseudacorus</i>	kosatec žlutý	
<i>Juglans regia</i>	ořešák královský	
<i>Juncus articulatus</i>	sítina článkovaná	
<i>Juncus compressus</i>	sítina smáčknutá	
<i>Juncus inflexus</i>	sítina sivá	
<i>Juncus tenuis</i>	sítina tenká	cesta
<i>Lathyrus pratensis</i>	hrachor luční	
<i>Lemna gibba</i>	okřehek hrbatý	
<i>Lemna minor</i>	okřehek menší	
<i>Ligustrum vulgare</i>	ptačí zob obecný	
<i>Lycopus europaeus</i>	karbinez evropský	
<i>Lysimachia nummularia</i>	vrbiná penízková	
<i>Oenothera biennis</i>	pupalka dvouletá	
<i>Persicaria amphibia</i>	rdesno obojživelné	
<i>Persicaria mitis</i>	rdesno řídkokvěté	
<i>Phalaris arundinacea</i>	chrastice rákosovitá	
<i>Phragmites australis</i>	rákos obecný	
<i>Picea abies</i>	smrk ztepilý	zahrádky
<i>Poa palustris</i>	lipnice bahenní	
<i>Poa trivialis</i>	lipnice obecná	
<i>Populus tremula</i>	topol osika	
<i>Populus xcanadensis</i>	topol kanadský	
<i>Potentilla anserina</i>	mochna husí	
<i>Potentilla reptans</i>	mochna plazivá	
<i>Prunus cerasifera</i>	slivoň myrobalán	
<i>Ranunculus sceleratus</i>	pryskyřník lítý	
<i>Reynoutria japonica</i>	křídlatka japonská	
<i>Ribes sp.</i>	rybíz	
<i>Robinia pseudacacia</i>	trnovník akát	

<i>Rosa</i> sp.	růže	
<i>Rubus caesius</i>	ostružiník sivý	
<i>Rubus idaeus</i>	ostružiník maliník	
<i>Rubus</i> sp.	ostružiník	
<i>Salix caprea</i>	vrba jíva	
<i>Salix euxina</i>	vrba křehká	
<i>Salix</i> sp.	vrba	
<i>Salix triandra</i>	vrba trojmužná	
<i>Salix viminalis</i>	vrba košíkářská	
<i>Sambucus nigra</i>	bez černý	
<i>Sanguisorba officinalis</i>	krvavec toten	
<i>Solanum dulcamara</i>	lilek potměchuť	
<i>Solidago gigantea</i>	zlatobýl obrovský	
<i>Sorbus aucuparia</i>	jeřáb ptačí	
<i>Syringa vulgaris</i>	šeřík obecný	
<i>Typha latifolia</i>	orobinec širokolistý	
<i>Urtica dioica</i>	kopřiva dvoudomá	
<i>Veronica beccabunga</i>	rozrazil potoční	
		zahrádky

Vyhodnocení stavu území a jeho předešlého vývoje

Současný stav vegetace ukazuje na dlouhodobé přirozené zarůstání mokřadní vegetací, bez větších zásahů člověka. Je zde fragment lužního lesa s přirozenou mokřadní vegetací, s navazující vegetací rákosin a vysokých ostřic. Přítomnost některých druhů, typických pro stanoviště s minerálně bohatým substrátem (*Juncus inflexus*, *J. compressus*, *Eleocharis uniglumis*) indikuje vývojovou souvislost s původní slatinnou vegetací; není však vyloučen dlouhodobý vliv přitékající znečištěné vody. Vyskytuje se zde několik druhů rostlin, zařazených do Červeného seznamu ohrožených druhů (Grulich 2017). Podle Skalického (Skalický 1987) byly v tomto prostoru slatinné louky; zbytky subhalofilních biotopů však zanikly před více než 100 lety. Pokud porovnáme současný stav vegetace s dostupnými údaji z dřívějších let (např. s prací Jaroš 2006), došlo k některým změnám: Zachovány zůstaly porosty dřevin podél potoka zhruba odpovídají společenstvu lužního lesa, které zde autor udává (střemchová jasenina asoc. *Pruno-Fraxinetum*), tehdejší mokrá louka (snímky z r. 2003 a 2004) se však zřejmě přeměnila v podmáčený porost vysokých ostřic s *Epilobium hirsutum*; pouze přítomnost některých lučních druhů (např. *Cirsium canum*, *Sanguisorba officinalis*, *Lathyrus pratensis*, *Equisetum palustre*) naznačuje, že v tomto místě mohlo být luční společenstvo. V současné době zde chybí společenstvo s dominantní ostřicí liščí (*Carex*

vulpina) i se skřípinou lesní (*Scirpus sylvaticus*). Stále se zde však vyskytují ostrůvky porostů orobince (*Typha latifolia*).

Vliv člověka je v současnosti dvojího druhu: Pozitivně lze hodnotit průběžnou údržbu území: prosekání cesty v létě, pročištění podrostu ve vrbině i v porostech dalších dřevin, odstraňování odpadu, likvidaci křídlatek okolo cesty i pod svahem nad cestou a pročištění podrostu na svahu. K negativním zásahům patří ukládání odpadu ze zahrádek u chat v ulici Na Slatinách, někdy dochází i k nekontrolovanému vyvážení komunálního odpadu – je ovšem těžké zjistit původ. Může tak docházet mimo jiné k zavlkání cizích adventivních a invazních druhů rostlin. Negativní dopad na celý ekosystém může mít znečištění vody, které je zřetelné zejména ve střední části území.

Území nivy mimo bývalé zahrádky představuje významný mokřadní biotop, který zadržuje vodu na ploše, kladně ovlivňuje mikroklima a poskytuje prostor živočichům, hlavně ptactvu a obojživelníkům. I když jsem se soustředila na rostlinstvo, zastihla jsem v území skokana (něco ze skupiny skokana zeleného), z ptáků mimo jiné strnada rákosního a opakovaně dvě slípky zelenonohé ve vrbině.

Doporučení pro management

Je jistě aktuální **zachovat mokřadní společenstva rostlin** (rákosiny, společenstva vysokých ostřic, vrbiny, fragmenty lužního lesa) tak, aby nedošlo k mizení ohrožených druhů ani ke zhoršení životních podmínek pro ptactvo a ostatní živočichy. V neposlední řadě jsou to právě tyto drobné mokřady, které zadržují vodu v krajině, zvlhčují a ochlazují vzduch a zlepšují životní prostředí člověka (to se ukázalo nutné zejména v Praze v letošním horkém létě). Bylo by absurdní jakýkoliv mokřad zlikvidovat, když se zároveň volá po zakládání nových mokřadů. Stavět zde obytné budovy asi ani nelze – niva potoka je pod vedením vysokého napětí (viz některé snímky ve fotopříloze). Potok sám má poměrně příkré břehy, nebylo by proto dobré ho ještě víc prohlubovat a tok regulovat. Určitě by bylo dobré pokračovat v dosavadní údržbě porostů i čištění celého prostoru. Vytvoření tůněk v porostu ostřic i v rákosině by mohlo mít dobrý dopad na výskyt obojživelníků i ptactva; měly by být tak hluboké, aby hned nezarostly a udržela se volná vodní hladina.

Možné využití daného prostoru: rekreační zóna – naučná stezka. Jen málokde se najde taková příležitost, aby přímo z cesty bylo možno nahlédnout do přirozených mokřadních porostů. Vysvětlující tabule by byly potřeba, aby lidé pochopili, jak jsou mokřady důležité, zejména při takovém horku a suchu, jaké bylo v letošním roce: Že rostliny vypařují

více vody než otevřená vodní hladina, a tím zvlhčují a ochlazují vzduch. Že rostliny ve dne produkují kyslík a zlepšují ovzduší na rozdíl od mnoha činností civilizovaného člověka. Že je rákosina důležité místo pro hnízdění ptáků, a že kopřivy do vegetace lužních lesů patří přirozeně, nejsou plevel. To vše by šlo využít pro spolupráci se školami – děti by určitě rády něco namalovaly nebo i napsaly na tabule (viz např. houbařská cesta v Klánovickém lese). Bylo by možno využít **prostor bývalých zahrádek** (mimo úzký pruh kolem potoka, kde si porost udržuje charakter lužního lesa) pro cokoliv užitečného. Porosty vzniklé ze zahrádek jsou sice výsledkem přirozeného zarůstání – sukcese, nepředstavují však cenné přírodní porosty, které by bylo nutno zachovat v současném stavu bez jakéhokoliv zásahu. Např. není nutné zachovat zde smrky, které tu byly vysazeny a rozhodně nejsou vhodné do ekosystému lužního lesa.

Nutné úpravy celého prostoru (záleží ovšem na vlastnictví pozemků):

- 1) úprava cesty – zejména tam, kde je podmáčená a rozbahněná, vyřešení odtoku vody z podzemní štoly;
- 2) zjistit zdroje znečištění vody a zamezit dalšímu znečišťování;
- 3) upravit prostor po bývalých zahrádkách – odstranit zbytky plotů a pobořených chat, rozhodnout, zda tu bude něco jako lesopark a zda to bude veřejnosti přístupné, v tom případě odstranit padlé stromy a zajistit, aby nepadaly další. Taky by se tu mohl zřídit malý zoopark (když tam někdo může mít slepičárnu, tak by tu mohlo být i několik dalších zvířátek). Nebo by tu mohl být malý srub – např. skautská klubovna.

Poděkování

Děkuji Z. Peckové za seznámení s problematikou i s terénem a za poskytnutí citace V. Skalického, M. Ducháčkovi a K. Šumberové za revizi některých kritických druhů rostlin, P. Špryňaroví za pomoc při hledání starších prací týkajících se daného území.

Literatura

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647– 811.
Grulich V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. – Příroda, Praha, 35: 75–132.

Jaroš V. (2006): Vegetační a floristické poměry v okolí Slatinského a Hostavického potoka ve východní části Prahy. – Zprávy Čes. Bot. Společ. 41: 259–273.

Skalický V. (1987): Slatina. – Ms., In: Koridor Záběhlice – Hostivař, sborník přírodověd. výzkumů, z příspěvků odborných spolupracovníků sestavil kolektiv 4. ZO ČSOP v Praze 10.

Foto 1. – Porost vysokých ostřic na východním okraji zkoumaného území, jarní aspekt – duben 2018.

Foto 2. – Tentýž porost vysokých ostřic, letní aspekt – začátek srpna 2018. Převládá ostřice štíhlá (*Carex acuta*), spolu s mohutnou vrbovkou chlupatou (*Epilobium hirsutum*).

Foto 3. – Místy je porost vrbovky velmi hustý a vysoký, najde se v něm i luční druh pcháč šedý (*Cirsium canum*).

Foto 4. – Pohled z cesty zpět k východnímu konci území: v pozadí porost ostřic s vrbovkou chlupatou, vlevo při cestě ostrůvek křídlatky japonské (*Reynoutria japonica*).

Foto 5. – Rozrytá plocha opět zarostla regenerující ostřicí štíhlou. V pozadí vrby a další dřeviny lemující koryto potoka.

Foto 6. – Vrbina se zmlazující vrbou košíkářskou (*Salix viminalis*), v podrostu potočník vzpřímený (*Berula erecta*).

Foto 7. – V části vrbiny za stožárem vysokého napětí je silně znečištěná páchnoucí voda.

Foto 8. Terestrický porost okolo stožáru vysokého napětí s keřovým patrem a podrostem chrastice rákosovité (*Phalaris arundinacea*).

Foto 9. – V rákosině jsou kromě samotného rákosu nejčastěji kopřivy (*Urtica dioica*) a chmel otáčivý (*Humulus lupulus*).

Foto 10. – Lagunky vysekáné v rákosí opět zarostly, převládají zde kopřivy nad rákosem.

Foto 11. – Porost při kraji rákosiny: divoký chmel přerůstá rákos a ovíjí se okolo vrub.

Foto 12. – Mokřina (dočasně vysychající tůňka) u cesty naproti rákosině: dominantní sítna sivá (*Juncus inflexus*) spolu s vrbovkou chlupatou (*Epilobium hirsutum*). V pozadí orobinec širokolistý (*Typha latifolia*).

Foto 13. – Na obnaženém dně vyschlé tůňky u cesty regeneruje orobinec širokolistý ze semen.

Foto 14. – Na rákosinu navazuje další část vrbiny, střídavě zaplavená.

Foto 15. – Dřevěný kůl se zbytkem plotu, porostlým trubačem (*Campsis radicans*) označují okraj bývalých zahrádek (bod č. 4 na obr. 2).

Foto 16. – Prostor bývalých zahrádek je většinou hustě zarostlý.

Foto 17. – Koryto potoka je většinou zahľoubené a zastíněné břehovými porosty; vlevo dole okraj starého dřevěného můstku. Vpravo jahodka indická (*Duchesnea indica*), zplanělá ze zahrádek.

Foto 18. – Jen místa jsou břehy potoka prosvětlené, zarůstající vrbami.

Foto 19. – Malá enkláva ostřicových porostů (zde většinou ostřice ostrá – *Carex acutiformis*) na západním okraji bývalých zahrádek, u cesty Na Slatině.

Foto 20. – Kraj ostřicové enklávy na západním okraji bývalých zahrádek, přístup od uličky Na Slatině.

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

3.

VODNÍ HMYZ

Kateřina Landová

INVENTARIZAČNÍ PRŮZKUM LOKALITY NA SLATINÁCH – PRAHA 10

SE ZAMĚŘENÍM NA SKUPINY VODNÍHO HMYZU

V Praze 20.11.2018

Kateřina Landová

Drahobejlova 1601/35, 190 00 Praha 9

e-mail: katerina.landova@csop.cz

Zadání a popis lokality

Na zadané lokalitě Na Slatinách v Praze 10 (niva Slatinského potoka) byl proveden základní inventarizační průzkum zaměřený na vodní hmyz. Vzorkování proběhlo v období od do října 2017 do listopadu 2018. Vzorkováni byli adultní jedinci i larvální stádia kombinovanou metodou sběru. Výstupem je inventarizační seznam druhů hmyzu několika skupin pro toto období a jejich relativní početnost. Při doplňujícím návrhu managementu jednotlivých lokalit byla zohledněna druhová diverzita, ekologická valence jednotlivých nalezených druhů, jejich ohrožení, relativní zastoupení a prezence vývojových stádií na lokalitě (Odonata, Coleoptera), ale i potenciál prostředí v kontextu nejbližšího okolí.

Metodika

Sledování vodního hmyzu probíhalo od října 2017 do listopadu 2018. Lokalita byla navštívena 6 krát v průběhu sezóny (vztaženo zejména k výskytu dospělců pozorovaných skupin hmyzu). Vytipováno bylo 6 stanovišť se stojatou i tekoucí vodou, kvůli vysychání mokřadu muselo být při několika návštěvách z původních 6 odběrových míst omezeno na 3. Na lokalitě proběhl vždy 30 minutový sběr. Sběry byly prováděny za vhodného počasí podle stanovené metodiky sběru jednotlivých skupin hmyzu. V tabulce jsou zanesena pozorování za celou lokalitu, v diskuzi je pak rozvedena distribuce a důraz na jednotlivá stanoviště odběru.

Znázornění míst odběru.

Sběr makrozoobentosu byl zaměřen na následující skupiny:

Vážky (*Odonata*), u kterých bylo nutno zaměřit pozornost nejen na vodní prostředí, ale i jeho okolí. Průzkum imág byl prováděn pomocí entomologické síťky o průměru 40 cm a délce hole 150 cm, případně pouhým pozorováním nezaměnitelných druhů. Odchycení jedinci byli determinováni a opět vypouštěni zpět do přírody. Při sledování dospělců byla věnována pozornost i epigamnímu chování (tandemy, kopulace, ovipozice) a výskytu čerstvě vylíhlých imag (v tabulce značeno „img“). Za úspěšné rozmnožování je považováno pouze nalezení čerstvě vylíhlého jedince nebo nález exuvie (v tabulce značeno „exuv“). Exuvie byly sbírány pouze u druhů podřádu Anisoptera. Sběr larev obou podřádů byl prováděn odchytovem do cedníku s oky o průměru 0,5mm a průměrem 20 cm. Sběry byly prováděny smykem vodní vegetace pod hladinou a při dně, provířením a scezením detritu litorálu, prohrabáním či šetrným prošlapáním dna. Promývání detritu dna nebyla jako metoda použita kvůli mělkému charakteru tůní a koryta potoka. Při dobré viditelnosti ve vodním sloupci, či vysokému obsahu řas a zbytků rostlin ve vzorku či absenci hlubší vody, byly prováděny i individuální sběry entomologickou pinzetou. Nález všech stádií – dospělec, larva, svlečka, ideálně potvrzuje výskyt a průběhu úspěšného vývojového cyklu vážek, popřípadě stačí jen svlečka. Determinace byla možná kromě prvních juvenilních instarů u všech nalezených larev podřádu Anisoptera a pouze u starších instarů larev Zygoptera, kvůli vyvinutí znaků k determinaci. Jen v několika případech vážek byly larvy dochovány v umělých podmínkách pro potvrzení determinace. Rod *Conegarion* byl v případě larev rozlišen do dvou skupin a) *C. puella*, *C. pullchelum* a b) *C. hastulatum*, *C. lunulatum*.

Brouci (*Colembola*). U této skupiny byl průzkum zaměřen pouze na vodní prostředí a takzvané „pravé vodní brouky“, přesto, že někteří dospělci druhů vodních brouků žijí i v průběhu sezóny semiteresticky. Vzhledem ke komplexitě pozorovacích metod však bylo od sledování imág mimo vodní prostředí upuštěno. Sběr pak probíhal stejně, jako u výše zmíněných larev vážek, navíc byl však při dobrých vodních podmínkách sběr podpořen podvodními pastmi pro imága (2* podvodní plastové 1 l lahve s atraktantem – kuřecí játra), s expozicí na 24 hodin. V průzkumu byly zohledněny druhy s výskytem larvy i dospělce, potvrzující výskyt nejen náhodný. Určování larev nižšího instaru bylo vzhledem k nevyvinutým určovacím znakům zamítnuto. Zemní pasti, světelné vodní pasti a přesnější určení některých druhů za pomoci preparace a dalších metod mohou být využity při dalším podrobnějším průzkumu, specializovaném na skupinu na vodu vázaných brouků.

Ploštice (*Heteroptera*). U této skupiny byly z inventarizace vypuštěny hladinové, všudypřítomné druhy (Geridae, Hydrometridae), které nejsou pro zhodnocení lokality příliš zajímavé. Sběr probíhal pomocí cedníku viz výše a individuálními sběry výhradně tedy vodních druhů infrařádu Nepomorpha. Určení do druhu opět poněkud komplikuje fakt, že některé znaky se hledají pouze u samic (Corixidae), které v některých případech nebyly ve vzorku k dispozici. Sběr probíhal cezením vodního sloupce, smýkáním v submerzní vegetaci, někteří jedinci se našli v pastech pro vodní brouky.

Jepice (*Ephemeroptera*), Sběr hlavně smýkáním submerzní vegetace, kořenech a opadu, těsně nad povrchem dna a cezením vodního sloupce.

Střechatky (*Megaloptera*). Sběr byl prováděn opět cedníkem a dospělci entomologickou sítkou smýkáním okolního porostu.

Stejnonožci (*Isopoda*). Sběr byl prováděn cedníkem smykkem při dně, ve vodní vegetaci a v opadu ve vodě.

Vzorky byly determinovány in situ nebo in vitro jako fixovaný vzorek pod binolupou se zvětšením až 80krát.

Výsledky pozorování

Poznámka na úvod: Vzhledem ke krátké časové periodě a technickým omezením při určování některých problematických druhů (vyneschána preparace a zkoumání mikroznaků vyžadující zvětšení více jak 80 krát, genetická analýza, chovy nevyvinutých larev,...) je tento přehled pouze orientačním materiélem doplňující ucelenější kvalitativní a kvantitativní průzkum lokalit.

Vzhledem k dlouhé zimě se dlouho do jarních měsíců nevyskytovaly vhodné podmínky pro plnohodnotný sběr vzorků vodních bezobratlých. Na místech předpokládaného odběru se vyskytovaly bloky ledu, aktivita živočichů byla i díky nízké teplotě minimální, mnohé druhy mohou přezimovat také mimo vodní prostředí (Coleoptera), které však nebylo dále zkoumáno. Do konce dubna byly na lokalitě sebrány 3 plnohodnotné vzorky, doplněné pozorováním létajících jedinců. Určujícím faktorem při odběru v druhé polovině ročního pozorování bylo nebývalé sucho v jarních a letních měsících 2018 a zástin vzrostlou vegetaci. Počet odběrových míst se tak zredukoval na tři, kde se voda vyskytovala celoročně. Čas odběru však byl zachován.

Následující tabulka (Tab. 1) shrnuje pozorování druhů nebo rodů jednotlivých vybraných skupin vodního hmyzu s jejich poměrnou početností. K vybraným skupinám jsou doplněny Hebauerovy kategorie ekologických charakteristik a jejich bioindikační význam. Uvedena byla kategorie ohrožení podle červeného seznamu. Zvýrazněny jsou druhy, ke kterým bylo přihlíženo v rámci návrhu managementu na lokalitě.

Hebauerovy kategorie ekologických charakteristik použité v tabulce:

ac acidofilní (druhy osidlující převážně kyselé vody)

dt detritofilní (druhy preferující vody s velkým množstvím rozkládajících se organických látek, tj. tlející listí, zbytky ostřic apod.)

eu euryekní (druhy s širokou ekologickou valencí bez vyhraněných nároků na biotop)

si silikofilní (druhy vyhledávající mělké prohráté vody s písčitým nebo štěrkovitým dnem)

Bioindikační význam druhů

Skupina R: tzv. reliktní druhy s nejužší ekologickou valencí. Jedná se o většinou vzácné až velmi vzácné druhy obývající výhradně přirozené biotopy, které jsou v podmírkách střední Evropy ohrožovány lidskými zásahy.

Skupina A: tzv. adaptabilní druhy s širší ekologickou valencí. Osidlují přirozené nebo přirozenému stavu blízké habitaty, které nejsou v podmírkách střední Evropy silně ohroženy.

Skupina E: eurytopní druhy, které mají zpravidla pouze omezené nároky na charakter a kvalitu prostředí, a druhy, které mají s ohledem na kvalitu biotopu nízkou výpovědní hodnotu.

Červený seznam využívá následujících kategorií ohrožení druhů, z toho v tabulce:

CR kriticky ohrožený druh

EN ohrožený druh

VU zranitelný druh

NT téměř ohrožený druh.

Relativní početnost

X – do 5 jedinců

XX – do 10 jedinců

XXX – 11 a více

řád	čeleď	rod/druh		Relativní výskyt	ekologie	Indikátor	22.10.2017	25.2.2018	28.4.2018	21.7.2018	22.9.2018	3.11.2018
Odonata												
	Calopterygidae	<i>Calopteryx splendens</i>	průtočné	X	eu	E		img				
	Coenagrionidae	<i>Coenagrion puella</i>		X	eu	E		img				
		<i>Enallagma cyathigerum</i>		X	eu	E		img				
		<i>Pyrrhosoma nymphula</i>		XXX	eu	E		img	img			
		<i>Ischnura elegans</i>		XX	eu	E		img	img, lar	img	img	
	Lestidae	<i>Lestes dryas</i> (š. tmavé)	periodicky zaplavované	X	eu	E				img		
		<i>Lestes sponsa</i>		X	eu	E				img		
	Platycnemididae	<i>Platycnemis pennipes</i>		XX	eu	E				img, lar	img	
	Aeshnidae	<i>Aeschna cynea</i>		XX	eu	E	img	juv	juv	img, lar, exuv	img, lar	img
		<i>Aeschna grandis</i>		X	eu	E		juv	juv	img		
	Libellulidae	<i>Sympetrum vulgatum</i>		XX	eu	E	img			img, lar	img	
		<i>Sympetrum sanguineum</i>		X	eu	E				img, lar	img	
		<i>Sympetrum striolatum</i>	nová stahování ostuněná	X	eu	E				img, lar	img	
		<i>Orthetrum cancellatum</i>	obnažené břehy	X	eu	E	img			img		
Coleoptera												
	Noteridae	<i>Noterus clavicornis</i>		XX	eu	E	img	img				
	Ditiscidae	<i>Agabus guttatus</i>		XXX	eu	E	img	img, lar	img	img	img	
		<i>Colymbetes fuscus</i>		X	eu	E	img	img				
		<i>Laccophilus minutus</i>		X	eu	E	img	img		img		
		<i>Acilius sulcatus</i>		X	eu	E				img		
		<i>Ilybius fuliginosus</i>		XX	eu	E	img	img		lar	img	
		<i>Hydroporus sp.</i>		X	eu	E						
	Graptodalytes	<i>Graptodalytes pictus</i>		X	eu	E				img	img	
	Hydrophylidae	<i>Anacena lutescens</i>		X	eu	E	img	img				
Heteroptera												
	Gerridae	<i>Gerris lacustris</i>		XXX	eu	E	img	img	img	img	img	
	Naukoridae	<i>Ilyocoris cimicoides</i>		X	eu	E	img	img	img	lar		
	Hydrometridae	<i>Hydrometra stagnorum</i>		X	eu	E						
	Nepidae	<i>Nepa cinerea</i>		XXX	eu/dt	E	img	img	img	img	img	
	Notonectidae	<i>Notonecta glauca</i>		XXX	eu	E	img	img	img, lar	img, lar	img	
	Pleidae	<i>Plea minutissima</i>		X	eu	E	img	img	img	img	img	
	Corixidae	<i>Corixa punctata</i>		X	eu	E	img	img	img	img	img	
		<i>Sigara sp.</i>		X			img	img	img	img	img	
		<i>Micronecta sp.</i>		X			img	img	img	img	img	
	Veliidae	spp.		X			img	img	img	img	img	
Ephemeroptera												
	Baetidae	<i>Cloeon dipterum</i>		XX	eu	E						
	Caenidae	<i>Caenis robusta</i>		XXX	eu	E	lar	lar	lar	lar	lar	
Megaloptera												
	Sialidae	<i>Sialis lutaria</i>		X	eu	E						
Isopoda												
	Asellidae	<i>Asellus aquaticus</i>		XXX	dt	E	img, lar	img, lar	img, lar	img, lar	img, lar	

Závěr a diskuze

Pozorované druhy jsou běžné a hojně, odpovídají svému biotopu mokřadů se stojící, vysychající i průtočnou vodou, bahnítým a na živiny bohatým detritem, silným opadem, zastíněním vodních ploch s nízkou koncentrací kyslíku. Nevyskytovalo se mnoho druhů s významnou bioindikační hodnotou. Nalezené druhy spadají téměř zcela do kategorie stagnikolních a reofilních generalistů.

Mokřad Na Slatinách je podle výsledků i mého názoru chudý na chráněné druhy a druhy červeného seznamu, což je dáno strukturou mokřadu (zarůstání, zastínění, zazemění), rozlohou, okolím a charakterem porostu a jistě i živinovou bilancí. Na množství pozorovaných druhů je však poměrně uspokojivý. Berme v potaz, že u mnoha druhů (vážky, brouci) nebyl prokázán trvalý výskyt (larvy, svalečky), je tedy možné, že se na lokalitě zdrželi při migraci či jako dočasné osidlovatelé nových stanovišť. Jako prvek ožívující krajinu, poskytující škálu ekologických služeb a zvyšující celkovou diverzitu i jako migrační ostrov má rozhodně smysl jej zachovat. Zejména s dobře nastaveným managementem vidím potenciál vytvořit významné refugium pro velké množství druhů (nejen) vodní fauny.

Doporučený management na podporu vodního hmyzu

Pro podporu stanovišť pro vodní hmyz je navrženo **pravidelné prosvětlování až úplné odstranění porostu (2* ročně) zejména na místech, kde dochází k zaplavení a tvorbě tůní**. Kvůli intenzivnímu splavu půdy (velmi jemné bahno) i při nízkém průtoku je doporučeno **podpořit zejména neprůtočné tůně zahľoubením a rozšířením, popřípadě vytvořit nové**. Kvůli velmi hlubokému a úzkému korytu potoka je doporučeno **uměle rozvolnit koryto do meandrů** a vodu tak na mokřadu „pozdržet“. **Částečné strhnutí drnu rákosiny v centrální části a ostřicové louky pomůže osvětlit vodní rozlivy i průtočné tůně**. Zvýšením povrchu

koryta potoka a zahľoubením túní lze získat vodní plochy, které vydrží nevyschlé přes celou sezónu a umožní tak dokončení vývoje vodních bezobratlých. To pak doplní periodické vysychání části mokřadu, ke kterému bude při nestálých klimatických podmínkách docházet. K diskuzi nechávám i odtěžení svrchního půdního profilu nivy potoka kvůli jeho nežádoucí výživnosti. Jednalo by se však o poměrně nákladný a drastický zásah a vzhledem k tomu, že okolí tvoří navážka a do potoka jsou vypouštěny odpady z místních zahrádek, je účinnost a dlouhodobější dopad zásahu nejistý. Strukturu túní lze podpořit zanořením mrtvých kmenů menších stromů. V korytě potoka by se dalo mrtvé dřevo použít i jako zpevňující struktura meandrů a zajímavá struktura dna/břehu potoka. Staré kmeny vrba a jiných dřevin jsou na lokalitě žádoucí i kvůli místu k zimování některých sledovaných skupin vodního hmyzu. Je však třeba myslet na jejich zastínění vodní plochy, proto je doporučeno například u vrba zvolit ořezy „na hlavu“. Vysekanou a pokosenou biomasu je třeba z lokality odvážet, dá se ale z části i deponovat na místě v kupách, opět pro podporu zimovišť.

Úvaha se dále nezabývá přísunem živin na mokřad, protože nevidí reálný způsob, jakým by bylo možno toto významně ovlivnit. Možnosti mokřadu jsou tak omezené na tolerantní druhy.

Obrazová část

Po vykosení rákosu prostor rychle zarůstá, v místě túně byl odstraněn drn i s kořeny rákosu do hloubky 50 cm.

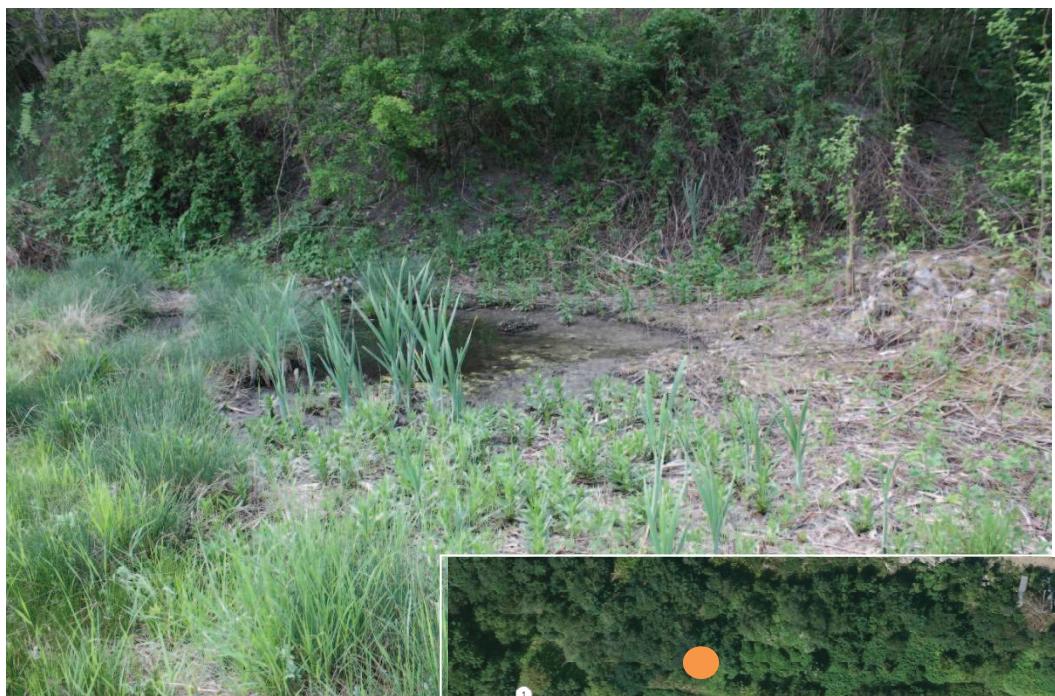
Vytvořená průtočná tůňka v ostřicové louce vykosením a odstraněním drnu do hloubky 50 cm. Ponechané pruty vrb rychle obrážejí.

Ostřicová louka je z veliké části soukromým pozemkem.

Ostřicová louka je zároveň nejperspektivnější pro vytvoření větších či více průtočných tůní.

Tůň osvětlená na jaře 2017 má potenciál neprůtočné tůně.

Vytvořená tůň v rákosovém poli byla zcela zastíněna již počátkem jara, na chvíli se ukázalo i kopřivy a vodní řasy, které potvrzují úživnost půdy.

Použité zdroje:

BOUKAL D.S., BOUKAL M., FIKÁČEK M., HÁJEK J., KLEČKA J., SKALICKÝ S., ŠŤASTNÝ J., TRÁVNÍČEK D., 2007: Katalog vodních brouků České republiky. Klapalekiana 43 (Suppl.), 289 pp.

NILSSON, A. (ed.), 1996: Aquatic Insects of North Europe.

HANEL L., DOLNÝ A. & ZELENÝ J. 2005: Odonata (vážky). Pp. 125–127. In: FARKAČ J.,

KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds.) 2005: Červený seznam ohrožených druhů České republiky.

Bezobratlí. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.

HANEL L. & ZELENÝ J. 2000: Vážky (Odonata), výzkum a ochrana. Metodika ČSOP č. 9., Vlašim, 240 pp.

DOLNÝ A., BÁRTA D. et al. 2007: Vážky ČR: Ekologie, ochrana a rozšíření. ČSOP Vlašim

KRÁSENSKÝ P., 2005: Metody sběru brouků jako podklad pro inventarizaci bezobratlých. AOPK ČR

ROZKOŠNÝ, R. (ed.), 1980: Klíč vodních larev hmyzu. Academia. Praha.

POLČÁK, P., 1977: Klíč k určování našich vodních brouků a jejich larev. Diplomová práce na PřF MU. Brno.

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

4.

SUCHOZEMSKÝ HMYZ

Mgr. Vladimír Vrabec, Ph.D.

Inventarizační průzkum – závěrečná zpráva

Slatina Bohdalec

Z oboru: **hmyz obecně a celkové posouzení bioty**

Kód ZCHÚ podle ÚSOP: **není**

Zadavatel: **ČSOP**

Řešitel: **Vladimír Vrabec**

Zpracováno na základě objednávky ZO ČSOP Botič-Rokytka

Průzkum byl proveden v období od **19/10/2017** do **23/10/2018**

Zpracováno ke dni: **15/11/2018**

Objednatel: Český svaz ochránců přírody, ZO Botič – Rokytka, Konopišťská 3, Praha 10, 100 00
Zhotovitel: Vladimír Vrabec, Poradenská činnost v oblasti ekologie
Na magistrále 768, 280 00 Kolín; IČ: 62474961, vrabecvlada@seznam.cz

Vstupní údaje

a) Přesné zadání

Předmětem Objednávky je zpráva o inventarizačním průzkumu za období podzim 2017 – léto 2018 v uvedeném oboru:

Lokalita	rozloha (ha)	druh inventarizačního průzkumu
Slatina, Bohdalec	neudáno	Hmyz a bezobratlí obecně (druhy významné z hlediska OP)

Součástí předmětu objednávky je:

- vlastní terénní průzkum, seznam pozorovaných druhů, zpracování dílčích a závěrečné zprávy,
- informace o početnosti pozorovaných významných druhů, rozšíření na lokalitách, populačních hodnotách, trendech výskytu (populací) i areálech vhodných pro výskyt diagnostických druhů a realizaci budoucích managementů v území,
- hodnocení kvality prostředí lokality na základě zjištěných dat.

b) Rozloha zkoumaného území a vyhlášeného ochranného pásma

Rozloha: neuvedena

c) Zdroj použité nomenklatury

Nomenklatura brouků (Coleoptera) je dominantně užívána podle Jelínka (1993), nomenklatura ploštic (Heteroptera) je dle Kmenta (cit. 2011), blanokřídlí (Hymenoptera) jsou dle Macek et al. (2010), rovnokřídlí (Orthoptera) dle Kočárek et al. (2015), ostatní méně početné řády nebo v citovaných publikacích nezpracované skupiny vesměs podle současné terminologie užívané na internetu (biolib). Materiál byl určován na základě znalostí autora zpracování (vše V. Vrabec det.) eventuálně pomocí běžných určovacích příruček: Hůrka (2005), Macek et al. (2010), Kočárek et al. (2015), apod.

d) Metody

Inventarizační průzkum v území Slatiny dle předmětu objednávky (viz výše) vychází vzhledem k zadání z jednoletého průzkumu. Průzkum byl prováděn pozorováním a sběrem materiálu podle metodiky, která vychází ze standardních entomologických metod shrnutých v pracech Novák et al. (1969), Winkler (1974). Dominantní užitou metodou bylo sklepávání a smýkání vegetace a sběr na květech, v období od 27. 6. do 23. 10. 2018 byly v lokalitě instalovány 2 zemní pasti. Sbíráno bylo 19. 10. 2017, 21. 3., 28. 4., 7. 5., 27. 6., 20. 8., 23. 10. 2018. U druhů, které bylo možno determinovat na místě, nebyly odebírány dokladové exempláře, jedinci byli vesměs zapsáni a vypuštěni, malé množství dokladového materiálu je uloženo in coll. V. Vrabec. Četnost jednotlivých druhů je zaznamenána ve zjednodušené semilogaritmické stupnici obdobné té, která je oficiálně navržena a užívána v NDOP: 1 = pozorován nebo zachycen 1 jedinec či jednotlivci při opakovaných návštěvách či odchytech (= velmi vzácně), 2 = pozorováno do 10 jedinců (= jednotlivě), 3 = pozorováno desítky jedinců (= hojně), 4 = pozorovány stovky jedinců (= velmi hojně).

e) Stručná charakteristika přírodních poměrů zkoumaného území

Zájmové území se nachází v Praze mezi Vršovicemi, Strašnicemi a Záběhlicemi v k. ú. Záběhlice, souřadnice GPS zhruba na střed jsou: 50°3'43.403"N, 14°29'16.508"E. Jedná se o okolí Slatinského potoka, který se v místě rozlévá, vytváří malé mokřady a rákosiny. Niva potoka je VKP ze zákona. Nadmořská výška území je mezi 220 – 230 m n. m. Stav území a změny mezi roky 2006 – 2017 ukazují obrázky 1 – 3. Vlastnické právo na většinu pozemků území má Hlavní město Praha.

Obrázek 1: Vymezení zájmového území cihelna Slatina, současný stav.

Obrázek 2: Zájmové území v roce 2006.

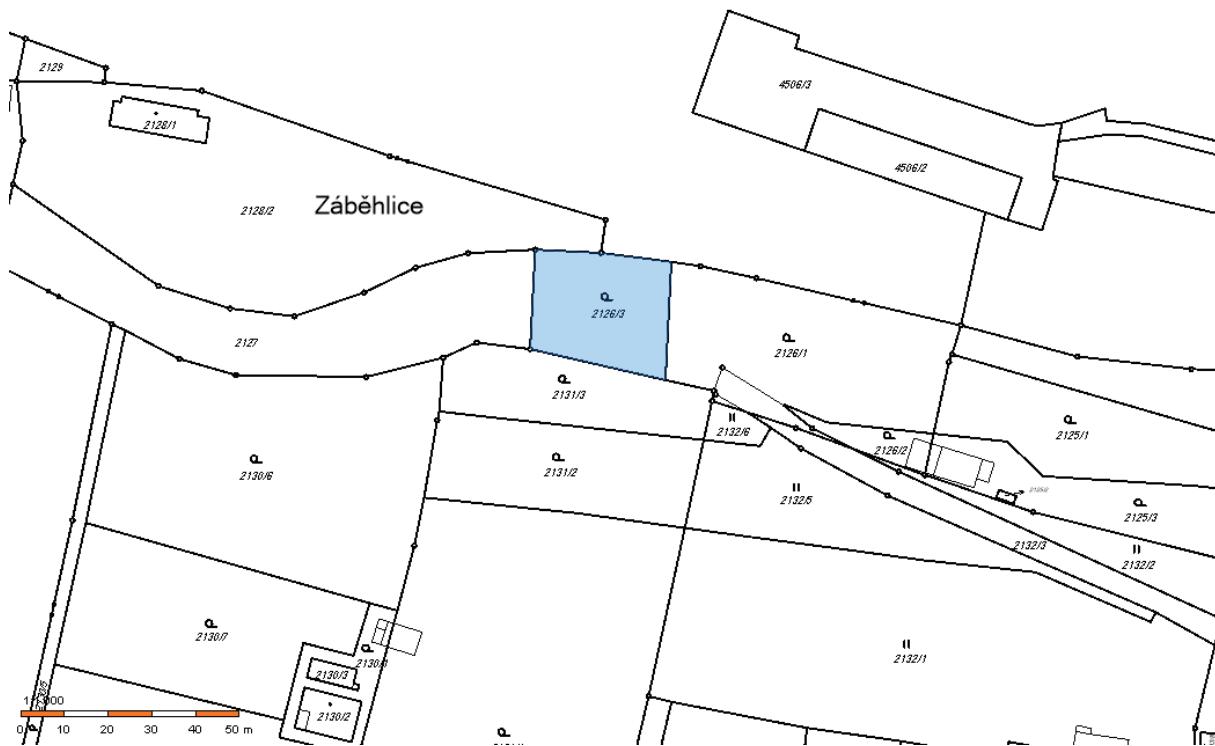

Obrázek 3: Zájmové území na základní mapě.

Území je v podstatě obklopeno městskou zástavbou. Ze severu k němu přiléhají zahrádkářská osada a ruderální stanoviště (typický městský brownfield), která vznikla opuštěním a devastací budov na pozemcích patřících pravděpodobně dráze. Severní část území spontánně zarůstá náletovou vegetací keřů a stromů, což má nemalý význam pro hnízdní příležitost mnoha druhů ptáků, kteří jsou zde přítomni. Z jihu na území navazují rozsáhlejší luční a zemědělské porosty v soukromém vlastnictví, které jsou uzavřeny komunikací jižní spojky. Na západě tvoří hranici zahrádkářská kolonie a pozemky různých firem, na východě pak železniční koridory v okolí ulic V Korytech a Průhonická. Hlavní katastrální parcely jsou na obrázku 4.

Obrázek 4: Katastrální situace zájmového území.

Předběžné výsledky

a) Přehled zjištěných druhů a jejich abundance

Dokladový materiál není v úplnosti determinován, některé druhy jsou předány kolegům k revizi, nicméně v těchto případech nejde určitě o druhy zvláště chráněné. Přehled zatím zjištěných druhů je sestaven do seznamu níže. Relativní počet: 1 = velmi vzácně, 2 = ojediněle, 3 = hojně, 4 = velmi hojně. Řazení je dle českých názvů taxonů abecedně.

Brouci (Coleoptera)

Bradavičníkovití – Melyridae

bradavičník dvojskvrnný – *Malachius bipustulatus* L., 3

Drabčíkovití – Staphylinidae

člunotvárník čtveroskvrnný – *Scaphidium quadrimaculatum* Oliv., 1

Hrobaříkovití – Silphidae

hrobařík obecný – *Nicrophorus vespillo* L., 2

mrchožrout načernalý – *Phosphuga atrata* L., 2

mrchožrout rudoprsý - *Oiceoptoma thoracica* L., 1

mrchožrout zploštělý – *Aclypea opaca* L., 1

Chrobákovití - Geotrupidae

chrobák lesní – *Anoplotrupes stercorosus* Hart., 2

Kovaříkovití – Elateridae

kovařík locikový - *Agriotes sputator* L., 2

kovařík narudlý - *Athous haemorrhoidalis* F., 1

kovařík šedý - *Agrypnus murinus* L., 1

kovařík začoudlý - *Agriotes ustulatus* Schall., 3

kovařík žlutý - *Anostirus castaneus* L., 1

Kožojedovití – Dermestidae

rušník – *Anthrenus* sp., 3

kožojed – *Dermestes* sp., 2

Krascovití – Buprestidae

krasec lesklý – *Anthaxia nitidula* L., 2

Malinovníkovití – Byturidae

malinovník plstnatý – *Byturus tomentosus* De Geer, 4

Mandelinkovití – Chrysomelidae

bázlivec olšový – *Agelastica alni* L., 2

bázlivec vratičový – *Galeruca tanaceti* L., 1

kohoutek černý – *Oulema melanopus* L., 3

mandelinka topolová – *Melasoma populi* L., 2

vrbař uhlazený – *Clytus laeviuscula* Ratz., 2

Nosatcovití – Curculionidae

listohlod – *Phyllobius* sp., 3

nosatec - *Otiorhynchus* sp.

Páteřníčkovití - Canthariidae

páteříček sněhový - *Cantharis fusca* L., 2

páteříček obecný - *Cantharis rustica* Fall., 1

páteříček tmavý – *Cantharis obscura* L., 1

páteříček žlutý – *Rhagonycha fulva* Scop., 3

Potemníkovití – Tenebrionidae

květomil žlutý – *Cteniophorus sulphureus* L., 1

potemník - *Uloma culinaris* L., 1

potemník kovový - *Cylindronotus aeneus* Scop., 1

Slunéčkovití – Coccinellinae

slunéčko dvaadvacetitečné – *Psyllobora vignitiduopunctata* L., 1

slunéčko dvojtečné – *Adalia bipunctata* L., 2

slunéčko sedmicečné - *Coccinella septempunctata* L., 3

slunéčko východní - *Harmonia axyridis* Pall., 2

Střevlíkovití – Carabidae

kvapník hladký – *Amara familiaris* Duft., 1

kvapník plstnatý – *Pseudoophonus rufipes* De Geer, 2

kvapník skvostný – *Amara aulica* Panz., 1

kvapník široký – *Amara similata* Gyll., 1

střevlíček – *Calathus melanocephalus* L., 1

střevlíček – *Harpalus affinis* Schrank, 2

střevlíček – ? *Harpalus atratus* Latr., 1

střevlíček – *Harpalus rubripes* Duft., 2

střevlíček - *Pterostichus oblongopunctatus* Fabr., 1

střevlíček – *Trechus quadristriatus* Schrank, 2

střevlíček černý – *Pterostichus niger* L., 1

střevlíček měděný - *Poecilus cupreus* L., 3

střevlíček ošlejchový – *Anchomenus dorsalis* Pont., 2

střevlík zrnitý – *Carabus granulatus* L., 2 – jediný zjištěný druh velkých střevlíků zachycený do zemní pasti, nepřítomnost více druhů rodu vypovídá o ochuzené fauně území

svižník polní – *Cicindela campestris* L., 2 – zvláště chráněný druh, na obnažené půdě cestiček v zahrádkářské osadě

šídlatec čtyřtečný – *Bembidion quadrimaculatum* L., 1

vláhomil - *Notiophilus aestuans* Dejean, 1

vláhomil dvouskvrnný – *Notiophilus biguttatus* Fabr., 1

vousáč rezavý - *Leistus ferrugineus* L., 2

Tesaříkovití – Cerambycidae

kozlíček dvojtečný – *Oberea oculata* L., 1 – zajímavý nález jediného exempláře dnes patrně ustupujícího druhu (dříve škůdce), který se vyvíjí na vrbách (Salix).

tesařík – *Grammoptera ruficornis* Fabr., 3

tesařík – *Stenurella bifasciata* O. F. Müller, 1

tesařík černošpičkatý - *Stenurella melanura* L., 2

tesařík tesaříkovitý – *Pachytodes cerambyciformis* Schrank, 1

tesařík úzkoštítý – *Agapanthia villosoviridescens* De Geer, 1

Vrubounovití – Scarabaeidae

hnojník - *Aphodius distinctus* O. F. Müller, 2

hnojník jarní – *Aphodius prodromus* Brahm., 3

chroustek letní – *Amphimallon solstitiale* L., 3

křivonožec polokřídly – *Valgus hemipterus* L., 2 - malý brouk s kolísající populační hustotou, koncem 90. lez 20. stol jsme jej považovali za vzácný, poté se opět rozšířil

listohlod zahradní – *Phyllopertha horticola* L., 3

zlatohlávek tmavý – *Oxythyrea funesta* Poda, 2 – zvláště chráněný druh v kategorii ohrožených, na květu pampelišky, druh v současné době expanduje

zlatohlávek zlatý – *Cetonia aurata* L., 1 – nikoliv přímo v zájmovém území, ale na květech bezu na okraji zahrádkářské kolonie

Blanokřídlí (Hymenoptera)

Mravencovití – Formicidae

Mravenec – *Formica cunicularia* Latr. – zvláště chráněný druh v kategorii ohrožených. Nejde o lesní druh, tento se vyskytuje spíše na loukách, pravděpodobný je i výskyt dalších druhů rodu.

mravenec – *Myrmica* sp., 1

mravenec – *Myrmica scabrinodis* Nylander

mravenec obecný – *Lasius niger* L., 3

mravenec žlutý – *Lasius flavus* F., 2

Pískorypkovití – Andrenidae

pískorypka páskovaná – *Andrena gravida* Imhoff., 2

Ploskočelkovití - Halictidae

ploskočelka – *Halictus* spp. – pozorovány nejméně dva druhy tohoto determinačně obtížného rodu, hojně na žlutých květech

Sršňovití – Vespidae

sršeň obecná – *Vespa crabro* L., 2

vosa obecná – *Vespula vulgaris* L., 2

vosa ryšavá – *Vespula rufa* L., 1

vosa utočná - *Vespula germanica* F., 2

Včelovití – Apidae

čmelák zemní – *Bombus terrestris* L., 2, zvláště chráněný druh

čmelák skalní – *Bombus lapidarius* L., 2, zvláště chráněný druh

čmelák luční – *Bombus pratorum* L., 1, zvláště chráněný druh

čmelák rokytový – *Bombus hypnorum* L., 1, zvláště chráněný druh, prokázáno hnízdění

– pozorován nejméně jeden další nedeterminovaný druh čmeláka, zvláště chráněný druh

Dělnice ostatních druhů čmeláků rozptýleny v zájmovém území, hnízda se dohledat nepodařilo

včela medonosná – *Apis mellifera* L., 3

Žlabatkovití - Cynipidae

Žlabatka růžová - *Diplolepis rosae* L., 3

Dvoukřídlí (Diptera)

Bzučivkovití – Calliphoridae

bzučivka – *Lucilia* sp., patrně b. zelená (*L. sericata* Meigen), 3

Dlouhososkovití – Bombyliidae

dlouhososka kuklicová – *Hemipentes morio* L., 2

dlouhososka velká - *Bombylius major* L., 1 – parazitická mouchy. Jejich přítomnost svědčí o hojně populaci jejích hostitelů – samotářských včel v místě výskytu.

Muchnicovití – Bibionidae

muchnice březnová – *Bibio marci* L., 2

Ovádovití – Tabanidae

Bzikavka dešťová - *Haematopota pluvialis* L., 3

Bzikavka doterná - *Chrysops relictus* Meigen, 1

Pestřenkovití – Syrphidae

pestřenka prosvítavá - *Volucella pellucens* L., 2

pestřenka pruhovaná - *Episyrphus balteatus* De Geer, 2

pestřenka rybízová - *Syrphus ribesii* L., 1

Kobylky (Ensifera)

Cvrčkovití – Gryllidae

cvrček lesní - *Nemobius sylvestris* Bosc, 1

Kobylkovití – Tettigonidae

kobylka zelená - *Tettigonia viridissima* L., 2

kobylka křovištěná - *Pholidoptera griseoaptera* De Geer, 2

Křísi (Auchenorrhyncha)

Ostrohřbetkovití – Membracidae

ostrohřbetka křovinná - *Centrotus cornutus* L., 1

Pěnodějkovití – Cercopidae

pěnodějka červená - *Cercopis vulnerata* Rossi., 1

pěnodějka olšová - *Aprophora alni* Fallén, 2

Motýli (Lepidoptera)

Babočkovití – Nymphalidae

babočka admirál – *Vanessa atalanta* L., 2

babočka bílé c – *Polygonia c-album* L., 1

babočka paví oko – *Inachis io* L., 2

babočka síťkovaná – *Araschnia levana* L., 2

okáč bojínkový – *Melanargia galathea* L., 2

okáč luční – *Maniola jurtina* L., 1

okáč poháňkový – *Coenonympha pamphilus* L., 3

okáč písíčkový – *Aphantopus hyperantus* L., 2
okáč pýrový – *Pararge aegeria* L., 2
perleťovec menší – *Issoria lathonia* L., 2

Běláskovití – Pieridae

bělásek řepový – *Pieris rapae* L., 2
bělásek řepkový – *Pieris napi* L., 3
bělásek řeřichový – *Anthocharis cardamines* L., 4 – druh sice není hodnocen jako ohrožený, ale je považován za citlivý a jeho populační hustota kolísá, v normální sídlištní zástavbě se nedokáže vyvijet
žluťásek čičorečkový – *Colias hyale* L., 2
žluťásek čilimníkový – *Colias crocea* F., 1 – tažný druh, pozorován poletující jedinec v přilehlém brownfieldu Českých drah
žluťásek řešetlákový – *Gonepteryx rhamni* L., 2

Lišajovití – Sphingidae

dlouhozobka svízelová – *Macroglossum stellatarum* L., 1 – tažný a ve dne létající druh

Modráskovití – Lycaenidae

modrásek černolemý – *Plebejus argus* L., 2 – druh je veden v červeném seznamu (Hejda et al. 2017) v nejnižší kategorii (NT).
modrásek jehlicový – *Polyommatus icarus* Rott., 3
modrásek krušinový – *Celastrina argiolus* L., 3
ohniváček černokřídly – *Lycaena phlaeas* L., 1

Múrovití – Noctuidae

kovolesklec gamma – *Autographa gamma* L., 2

Soumračníkovití - Hesperiidae

soumračník jahodníkový – *Pyrgus malvae* L., 3 – druh není hodnocen jako bezprostředně ohrožený, nicméně není schopen přežívat v sídlištní zástavbě a z prostředí sídel ustupuje, zde se vyskytuje vcelku početně
soumračník máčkový – *Erynnis tages* L., 2
soumračník rezavý – *Ochlodes faunus* Turati, 2

Zavíječovití – Pyralidae

travařík kostřavový - *Thisanotia chrysonuchella* Scop., 2

travařík obecný – *Crambus Lathoniellus* Zinck., 3

zavíječ bezový – *Anania coronata* Hufn., 1

zavíječ červenožlutý – *Oncocera semirubella* Scop., 1 – v přilehlém brownfieldu Českých drah

zavíječ kopřivový – *Pleuroptya ruralis* Scop., 3

zavíječ zahradní – *Anania hortulata* L., 2

zavíječ zelný – *Evergestis forficalis* L., 1

Poznámka: Na zkoumaném stanovišti byly zachyceny prakticky všechny druhy denních motýlů, které přicházejí v úvahu pro časně jarní i letní aspekt obdobných stanovišť v městské zástavbě. To znamená, že toto malé území udržuje výrazně vyšší druhovou diverzitu než okolní sídliště.

Ploštice (Heteroptera)

Hrabulkovití – Cydnidae

hrabulka dvojbarevná - *Tritomegas bicolor* L., 2

hrabulka jižní - *Tritomegas sexmaculatus* Rambur, 1

Klopuškovití – Miridae

klopuška bramborová - *Lygocoris pabulinus* L., 2

klopuška červená - *Lygus pratensis* L., 1

klopuška hnědožlutá - *Leptoterna dolobrata* L., 1

klopuška měnlivá - *Deraeocoris ruber* L., 1

klopuška stehnatá - *Stenodema laevigata* L., 3

klopuška velká - *Miris striatus* L., 1

Kněžicovití – Pentatomidae

kněžice chlupatá - *Dolycoris baccarum* L., 1

kněžice kuželovitá – *Aelia acuminata* L., 3

kněžice obilná – *Eurygaster maura* L., 2

kněžice páskovaná - *Graphosoma lineatum* L.

kněžice rudonohá - *Pentatomma rufipes* L., 1

kněžice trávozelená – *Palomena prasina* L., 1

kněžice zelná - *Eurydema oleraceum* L., 2

Pozemkovití – Rhyparochromidae

pozemka obecná - *Rhyparochromus vulgaris* Schilling, 3

Ruměnicovití - Pyrrhocoridae

ruměnice pospolná – *Pyrhocoris apterus* L., 1

Vroubenkovití – Coreidae

vroubenka smrdutá - *Coreus marginatus* L., 1

Zákeřnicovití – Reduviidae

zákeřnice tmavá - *Rhinocorus annulatus* L., 1 19

Saranče (Caelifera)

Maršovití - Tetrigidae

marše obecná – *Tetrix subulatus* L., 2

Sarančovití – Acrididae

saranče modrokřídla – *Oedipoda caerulescens* L., 2 – na cestě v zahrádkářské kolonii a na otevřených plochách brownfieldu nad zájmovým územím

saranče – *Chorthippus* sp., 3

Sít'okřídli (Neuroptera)

zlatoočka – *Chrysopa perla* L., 1

zlatoočka obecná – *Chrysopa carnea* Stephens, 2

Srpice (Mecoptera)

srpice obecná – *Panorpa communis* L., 2

Škvoři (Dermaptera)

škvor obecný – *Forficula auricularia* L., 2

Vážky (Odonata)

Vážkovití – Libellulidae

vážka čtyřskvrnná – *Libelulla quadrimaculata* L., 2

vážka ploská – *Libelulla depressa* L., 2

Šidélkovití – Coenagrionidae

šidélko ruměnné – *Pyrrhosoma nymphula* Sulzer, 3

Ostatní skupiny mimo hmyz:

Korýši – Stejnonožci (isopoda)

stínka zední – *Oniscus asellus* L., 4

Stonožky (Chilopoda)

stonožka – *Lithobius* sp. (patrně s, škvorová – *L. forficatus* L.), 2

Mnohonožky (Diplopoda)

mnohonožka – Julidae, 1

Měkkýši (Mollusca)

Hlemýžďovití – Helicidae

hlemýžď zahradní – *Helix pomatia* L., 2

páskovka keřová – *Cepaea hortensis* O. F. Müller, 1

vlahovka narudlá – *Monachoides incarnata* O. F. Müller, 2

Oblovkovití – Cochlicopidae

oblovka lesklá - *Cochlicopa lubrica* O. F. Müller, 1

Vrásenkovití – Endodontidae

vrásenka okrouhlá – *Discus rotundatus* L., 3

Závornatkovití – Clausiliidae

vřetenatka obecná – *Laciniaria biplicata* Montagu, 1

Shrnutí výsledků inventarizačního průzkumu

V území Slatiny bylo tímto inventarizačním průzkumem zjištěno nejméně 66 druhů brouků ze 16 čeledí. Dva druhy (*Cicindela campestris* a *Oxythyrea funesta*) jsou chráněné. Dále je v lokalitě přítomno minimálně 18 druhů blanokřídlých ze 6 čeledí včetně 5 druhů čmeláků (*Bombus*) a jednoho zástupce mravenců rodu *Formica* (*F. cunicularia*), kteří, byť v nejnižší kategorii patří mezi druhy zvláště chráněné podle přílohy vyhlášky 395/1992 Sb. Dvoukřídlých bylo určeno 9 druhů, mezi kobylykami přísluší 3 druhy, z křísů byly rovněž určeny 3 druhy. Následuje 32 druhů ve dne aktivních motýlů 7 čeledí, z nichž jeden druh je veden v červeném seznamu (*Plebejus argus*), 19 druhů ploštic ze 7 čeledí, nejméně 3 druhy sarančí, 2 druhy sítokřídlých, 1 druh srpic, jeden druh škvora, 3 druhy vážek a po jednom zástupci stejnonožců, stonožek a mnohonožek a 6 druhů měkkýšů. Celkem je pro zájmové území nebo z jeho bezprostředního okolí známo 160 druhů hmyzu a 9 zástupců ostatních skupin bezobratlých.

Výsledky nelze označit za úplný seznam přítomných druhů, protože způsobem průzkumu bylo možno zachytit pouze zlomek druhového bohatství. Ukazují však na výrazně vyšší stupeň diverzity organismů, než má zastavené okolí a zároveň indikují setrvale vhodný stav území, protože se zde udržely jak některé xylobiontní druhy vázané na lužní porosty jako potemník *Uloma culinaris* nebo drabčíkovitý brouk *Scaphidium quadrimaculatum*, které vyžadují odumírající dřevo, tak ustupující či v červeném seznamu vedené druhy lučních ploch: vlhčích (bělásek řeřichový *Anthocharis cardamines*) i sušších (modrásek *Plebejus argus*).

Území vykazuje vhodné podmínky pro přežívání několika zvláště chráněných druhů hmyzu zařazených v nejnižší kategorii druhové ochrany, pro které představuje refugium vzhledem k hospodářskému využití okolí. Z tohoto důvodu je vhodné uchovat tuto přírodní enklávu bez zástavby nebo násilných parkových úprav a udržet ji ve vhodném stavu. Nález vysoko specializovaných či reliktních druhů zde však považuji za relativně málo pravděpodobný.

Komentáře ke zjištěným chráněným druhům

Svižník polní (*Cicindela campestris*) – ohrožený druh (vyhláška 395/1992 Sb. ve znění pozdějších novelizací) je druhem otevřených ploch s podkladem s malým zápojem vegetace, takže obnažená cesta je pro něj vhodným stanovištěm. Je pravděpodobné, že početnější populace svižníka bude v severně položené ruderálizované ploše, které by mimochodem měla být rovněž věnována pozornost z hlediska výskytu vzácnější fauny.

Zlatohlávek tmavý (*Oxythyrea funesta*) – doložen na květech pampelišky v místě a ostružin v zahrádkářské kolonii, je veden v kategorii ohrožený v seznamu zvláště chráněných

druhů živočichů (vyhláška 395/1992 Sb. ve znění pozdějších novelizací). Druh v současnosti expanduje, je otázkou zda jde o setrvalý stav a jeho početnost se bude zvyšovat.

Mravenec *Formica cunicularia* – zástupce chráněného rodu *Formica* v kategorii ohrožených (vyhláška 395/1992 Sb. ve znění pozdějších novelizací). Jde o luční druh rodu, který nevytváří charakteristické velké kupky mravenišť. Nelze vyloučit výskyt dalších zástupců rodu.

Bombus spp. - pozorovány s určitostí tyto druhy: *B. terrestris*, *B. lapidarius*, *B. pratorum*, *B. hypnorum* a ještě jeden další druh – ohrožené druhy dle zákona (vyhláška 395/1992 Sb. ve znění pozdějších novelizací). Jde o druhy málo narušené a nevytrávené krajiny, většinou teplejších poloh. V zemědělsky intenzivně využívané krajině nebo v zastavěném prostředí měst poklesla jejich populační hustota až na úroveň vymírání. Čmeláci jsou potravně vázáni na nektarodárné rostliny (sběr nektaru). Matky po přezimování zakládají hnízda. Ohrožení spočívá v poklesu potravních zdrojů pro čmeláky při případné změně prostředí (zástavba), eventuálně v zániku čmeláčích hnízd, která by takto byla zlikvidována. Zachování stávajícího stavu a případná částečná rejuvenace lokality (seč některých svahů) k mladším stadiím sukcese či rozšíření území na sever do brownfieldu představuje vhodnou strategii podpory čmeláků.

Návrh managementových opatření

a) Zhodnocení předchozí péče a dosavadních zásahů do území

Dosavadní péče o území, která v roce 2016 spočívala v odstraňování křídlatky, úklidu ploch a úpravy louží pro obojživelníky se autorovi jeví jako zcela vhodný režim. Doporučuji v těchto aktivitách pokračovat. Území má smysl chránit a ošetřovat a zabránit jeho zničení zástavbou, naopak jej lze využít jako prvek uchovávající diverzitu organismů této části pražské aglomerace.

b) Rámcové zásady péče o území

V zimních měsících by měl být postupně prováděn další generální úklid se zajištěným odvozem alespoň části betonových a jiných rumištních zbytků z území. Odvoz by měl být realizován tak, aby se dále nepoškozovala přístupová komunikace skrz území a nerozjezdily se cenné mokřadní biotopy.

Ekosystémy by měly být dále udržovány v zájmu co nejvyšší druhové diverzity. To znamená, že by podle mého názoru měla být alespoň jednou za tři čtyři roky provedena kontrola a likvidace křídlatky či akátu a částečné (nikoliv úplné) odstranění náletu na obnažených plochách, aby se omezilo rozšiřování olšin. Dále by měla být prováděna občasná částečná seč otevřených lučně - mokřadních ploch, kterou by byla potlačována

ruderální vegetace a rákos, avšak s výhradou údržby okrajů větších vodních ploch a svahů, kde by naopak měl zůstat ochranný hraniční vegetační pás.

Vyhlobené tůňky v nivě potoka je vhodné čas od času prohloubit, aby se zabránilo jejich zazemňování, vždy však pouze zčásti plochy dna, aby druhá část zůstala zdrojem osídlení pro čerstvě vybagrovanou. Výhledově bude nutné přistoupit k zahloubení koryt části vodotečí (především odtoku zpod drážního tělesa před plotem zahrádek, aby nedocházelo k rozlivu přes cestičku, která územím prochází.

Část svahů s vhodnou orientací (jih, jihovýchod) by však měla být zbavena dřevin rovněž až na hlínu, jako vhodné stanoviště samotářských včel a jiných blanokřídlých s tím, že perspektivní by bylo rozšíření této přírodě blízké enklávy i směrem k severu, kde postupně ruderalizují opuštěné drážní plochy. Ty však v současné době (konec léta a podzim 2018) podléhají stavebním aktivitám, takže je možné, že izolace zájmového území bude dále prohloubena.

• Pokud bude prosazen pozitivní záměr údržby území jako přírodní enklávy, mělo by být při vstupu na obou stranách opatřeno vysvětlující tabulí s popisem jeho významu pro všechny návštěvníky, kterou však bude nutno vzhledem k předpokládanému vandalismu pravidelně obnovovat.

c) Závěry pro ochranu přírody

Slatina je podle mého názoru z hlediska významné hmyzí fauny (chráněné druhy a druhy červeného seznamu) fauny ochuzená, což je dáno její polohou v okolní zástavbě, antropickým tlakem, rozlohou a charakterem společenstev botanických. Území však udržuje populace dříve běžných druhů, které v okolní zástavbě vymizely a umožňuje rozmnožování i několika druhů zvláště chráněných (potvrzeni čmeláci – *Bombus*, mravenci *Formica*, svižník *Cicindela campestris* a zlatohlávek *Oxythyrea funesta*). Ve zbytcích dřevinné vegetace přežívá i několik druhů xylobiontních, které mohou ukazovat na přítomnost dalších zástupců této skupiny.

Jako prvek oživující krajинu a udržující druhovou diverzitu řady živočichů má smysl zachovat nivu potoka ve stávajícím stavu, eventuálně zde vhodným drobným managementem vylepšovat podmínky pro citlivější organismy. Za vhodné řešení považuji též rozšíření území na část stávajícího brownfieldu směrem k severu, který představuje navazující xertermní území. Kombinace – xerotherm – mezofilní a zamokřená část by znásobila význam přírodě blízkých biotopů pro širší okolí města. Zahrádkářské využití při hranicích hodnoceného úseku krajiny představuje vhodnou tlumící clonu před dalším vlivem zástavby, takže území stále má perspektivu udržení funkce i v delší časové perspektivě.

Doporučuji též osazení nejméně dvou informačních cedulí o významu lokality na obě vstupní strany pěšiny podél potoka (západ a východ).

Je nutno upozornit, že seznam druhů zaznamenaných v rámci této zprávy a IP zdaleka nelze považovat za uzavřený.

Použitá literatura

- BUNALSKI M. 1999: Die Blatthornkäfer Mitteleuropas (Coleoptera, Scarabaeoidea). Bestimmung – Verbreitung – Ökologie. František Slamka, Bratislava, 80 pp.
- FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds.) 2005: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- HEJDA R., FARKAČ J. A CHOBOT K. 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Příroda, Praha, 36: 1-612.
- HŮRKA K. 2005: Brouci České a Slovenské republiky. Kabourek, Zlín, 390 pp.
- CHYTRÝ M., KUČERA T., KOČÍ M., GRULICH V. & LUSTYK P. (EDS) 2010: Katalog biotopů České republiky. Druhé vydání. Habitat Catalogue of the Czech Republic. Second edition. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 445 pp.
- JELÍNEK J. 1993: Check list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. Folia Heyrovskiana, Suppl 1: 3-172.
- KOČÁREK P., HOLUŠA J., VLK R., MARHOUL P. 2015: Rovnokřídli České republiky (Insecta: Orthoptera). Academia, Praha, 283 pp.
- KMENT P. 2011: Check List Heteroptera: 20.v.2011. Praha. 29 s. Databáze.
- LAIBNER S. 2000: Elateridae of the Czech and Slovak Republics. Kabourek, Zlín, 292 pp.
- MACEK J., STRAKA J., BOGUSCH P., DVORÁK L., BEZDĚČKA P., TYRNER P. 2010: Blanokřídli České republiky I. – žahadloví. Academia, Praha, 520 str.
- NOVÁK K. A KOL. 1969: Metody sběru a preparace hmyzu. Academia, Praha, 244 pp.
- Pruner L. & Míka P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. Klapalekiana, 32(Suppl.): 1-175.
- WINKLER J. R. 1974: Sbíráme hmyz a zakládáme entomologickou sbírku. SZN, Praha, 211 pp.

Přílohy:

Příloha 1: Pohled na louku přiléhající k jižní části zájmového území. Podzimní aspekt.

Příloha 2: Charakter území s mokřady s kolísavou hladinou a ostrůvky křovin, jakož i soliterními jehličnany bývalých zahrádek a občasné náletovou dřevinou měkkého luhu představuje ideální stav, který je vhodné udržet. Podzimní aspekt.

Příloha 3: Rozsáhlejší rákosiny v okrajích území poskytují poslední úkryt řadě ptáků i větším živočichům, kteří jinak už nemají kam ustoupit v důsledku obklíčení zástavbou. Podzimní aspekt.

Příloha 4: Celkový pohled na částečně managovanou otevřenou plochu. Porosty po okrajích a na obvodovém svahu byly ošetřeny proti křídlatce a zřejmě částečně posečeny. Podzimní aspekt.

Příloha 5: Pohled na jeden z mokřadů v městě. Podzimní aspekt.

Příloha 6: pohled na jiné mokřadní jezírko v nivě potoka. Podzimní aspekt.

Příloha 7: Pohled na vstupní část území od východu. Poblíž tohoto místa by bylo vhodné instalovat informační ceduli. Jarní aspekt.

Příloha 8: Pohled na sanovaný porost křídlatky, která odspodu znova obráží. Porosty této invazní rostliny je vhodné nadále kontrolovat, z hlediska biodiverzity území nejsou žádoucí. Jarní aspekt.

Příloha 9: Celkový pohled na zájmové území směr jihovýchod z náspu ruderalizované drážní plochy. Jarní aspekt.

Příloha 10: Jádrová část území s mokřadní loučkou s výskytem cennější vegetace. I ta je od severu ohrožována rozrůstáním křídlatky (patrna vpravo, pohled je směrem k západu). Jarní aspekt.

Příloha 11: Ukázka jarního aspektu mokřadní vegetace v této části.

Příloha 12: Pohled na jednu z tůněk a rákosiny. V pozadí zástavba Záběhlic. Jarní aspekt.
V létě zde přítomnost imag vážek.

Příloha 13: Na podzim 2018 již se okolí tůňky hodí k odložení odpadu.

Příloha 14: Prosvětlenější část území v okolí stezky. Jarní aspekt.

Příloha 15: Jarní pohled přes vrbiny na rozlivy Slatinského potoka.

Příloha 16: Vyústění odvodnění zpod brownfieldu Českých drah, které může být zdrojem kontaminace přírodního prostředí slatiny, stav na podzim 2017

Příloha 17: Stav téhož o rok později (na podzim 2018). Je patrné, že celý nássep zde byl vykácen.

Příloha 18: Detail odlesněného náspu. Pokud bude dřevní hmota odklízena a nássep by byl udržován odlesněný a zatravněný, bylo by to pozitivní z hlediska druhové diverzity organismů takových ploch (např. možnost hnízdění čmeláků). Nicméně stavební aktivity na druhé straně náspu nevěští nic dobrého (stav podzim 2018).

Příloha 19: Mechanismy, které dopravily dělníky a nástroje k vyústění odvodnění narušily vegetační pokryv nivy Slatinského potoka nežádoucím způsobem.

Příloha 20: Nezbývá než doufat, že narušení bylo jednorázové a neznamená přípravu na sanaci ploch. Na snímku místo s výskytem přesliček fotografované na jaře v podzimním aspektu se stopami po vjezdu vozidel.

Příloha 21: Severně od zájmového území se nachází rozsáhlý ruderál, který samovolně zarůstá náletem a představuje v současnosti velmi zajímavé místo z hlediska bioty. Mimo jiné poskytuje řadu hnízdních příležitostí.

Příloha 22: Ruderalizované území severně od VKP Slatinského potoka. Jarní aspekt.

Příloha 23: Jiný pohled na opuštěný brownfield severně od mokřadů Slatiny. Jarní aspekt.

Příloha 24: Poslední žánrový snímek území, které nově nabývá významu pro uchování biodiverzity. Severně od mokřadů slatiny. Jarní aspekt.

Závěrečná ustanovení:

Text této objednané dílčí zprávy obsahuje vědecké výsledky v textové, a obrazové podobě (fotografie) a dále názorové teze a nástin doporučení v celkovém rozsahu 32 stran. Jejich autorství přísluší překladateli této zprávy.

Objednatel má právo používat zprávu jako dále nedělitelné dílo pro své potřeby a účely na základě objednávky.

Nikdo není oprávněn údaje v této zprávě publikovat jiným způsobem a jinde nebo používat jinak než je účel použití uvedený v objednávce tj. jako podkladů pro management lokality a její další ochranu včetně propagace aktivit ČSOP či pozemkových spolků, a to bez písemného svolení autora a bez uvádění původního zdroje (tato zpráva). Užíváním zprávy pro objednané účely nejsou dotčena autorská práva zpracovatele k vědecké publikaci výsledků.

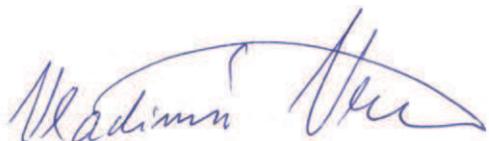
Při jakémkoliv použití zprávy při dalších jednáních dotčených úřadů a jiných subjektů musí být vždy uváděno autorství a zdroj těchto výsledků.

Datum zpracování definitivní podoby zprávy: **15. 11. 2018**

Jméno, příjmení, bydliště a telefon zpracovatele zprávy:

Vladimír Vrabec, Na magistrále 768, Kolín II., 280 02, mobilní telefon: 721023208

Podpis:

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

5.

PLAZI A OBOJŽIVELNÍCI

Karel Kerouš

Slatiny, Praha 10

Batrachologický a herpetologický průzkum

2017 - 2018

Výsledky batrachologického a herpetologického průzkumu

Terénní práce a zpracování zprávy: Karel Kerouš

Doba průzkumů: podzim 2017 – podzim 2018

Metodika: obojživelníci - Vizuální průzkum potenciálních stanovišť

- Vyhledávání snůšek a larev
- Vokalizace samců
- Průzkumy se orientovaly na vlhká až mokrá stanoviště

plazi - Vizuální sledování pohybu

- Systematický průzkum líniovými pochůzkami
- Odkrýváním potenciálních přirozených i umělých úkrytů
- Průzkumy se zaměřovaly na travnaté a světlé enklávy ve spontánně se vyvíjejících porostech a teplotně exponovaných vlhčích biotopech

Popis území z hlediska výskytu obojživelníků a plazů

Vyznačení území v mapě širších vztahů

Zadaná lokalita se nachází těsně za východní hranicí centrální části Hl. m. Prahy a je tvořena zejména pozemky v k. ú. Záběhlice

Č. parc.	Druh pozemku	Vlastnictví	Charakter	Poznámka	Důležitost z hlediska populací obojž. a plazů
2123/1	Manipul. Plocha, ostatní plocha	ČSSZ	3001 m ²	Pouze západní část	Není důležitý
2124	Zahrada	soukromé	2176 m ²	Pouze	Není důležitý
2125/1	Zahrada	soukromé	3113 m ²	Část oplocena	Středně důležitý

2126/1	Zahrada	soukromé	1838 m ²		Velmi důležitý
2126/1	Zahrada	Hl. m. Praha	787 m ²		Důležitý
2127	Ostatní plocha, jiná plocha	Hl. m. Praha	2158 m ²		Velmi důležitý
2128/2	Ostatní plocha, jiná plocha	Hl. m. Praha	3979 m ²		Velmi důležitý
2129	Ostatní plocha, ostatní komunikace	soukromé	129 m ²		Důležitý
2131/3	Zahrada	soukromé	894 m ²		Důležitý
2132/6	TTP	ČR, SPÚ	102 m ²		Důležitý
4506/1	Ostatní plocha, jiná plocha	ČD s. p.	3 700 m ²	k. ú. Strašnice	Důležitý, jižní část pozemku

Reálně se jedná o lokalitu, která je izolovaná od jiných zelených fragmentů v městském prostředí vysokokapacitními komunikacemi, železničními koridory a zástavbou zčásti obytnou, a částečně i průmyslovou.

Na druhou stranu je důležité, že vlastní zkoumané území plynule navazuje na chatovou (zahrádkářskou) oblast a společně s ní tvoří jeden přírodní celek.

Vymezení prostoru podrobeného průzkumům obojživelníků a plazů, plná čára vyznačuje zájmové území, přerušovaná čára vytyčuje plochu zahrádkářské kolonie, která na zájmové území navazuje

Podstatnou plochu zkoumaného území tvoří spontánně rostoucí keřové partie, s místy vklíněnými plochami s bylinnou vegetací převážně ruderálního charakteru. Část široce otevření nivy zaujímají porosty charakteru rákosinových společenstev. Souvislá otevřená vodní hladina v území chybí a tam, kde by mohla vzniknout, zaplnily prostory porosty dřevin typu měkkého luhu, s dominancí vrbin. Podstatnou část lokality tedy tvoří mokřadní porosty a podmáčené bylinné formace. Osu zamokřené linie vymezuje Slatinský potok. Území není nijak kultivované a vyvíjí se sukcesí, pouze cesta podél potoka na úpatí zvýšeného náspu je

pravděpodobně sečená. V aktivním vegetačním období po většinu roku 2018, došlo vlivem dlouhodobého srážkového deficitu a vysokých teplot, k vyschnutí i zbytků vodních stanovišť.

Nálezová databáze:

Amphibia, Obojživelníci

Přírodní parametry zkoumaného území nevytvářejí podmínky pro výskyt obojživelníků. Důvodem je absence otevřené vodní hladiny, kterou by druhy mohly využívat k reprodukci a následnému larválnímu vývoji.

Bufo bufo, Linné, 1758, ropucha obecná

V průběhu dubna 2018 vizuálně potvrzeno celkem 5 adultních exemplářů v poměru 4 : 1 v prostoru přechodu lesního porostu do nivy Slatinského potoka. V posledním dubnovém týdnu bylo rovněž zaznamenáno několik vokalizačních projevů z prostoru vrbin a rákosového porostu, s odhadem 5 – 6 jedinců.

Druh byl v minulosti bezesporu součástí místní zoocenózy, v současné době však nelze hovořit o populaci, ale spíše jen o zbytkovém výskytu.

Bufo viridis, Laurenti, 1768, ropucha zelená

Duben až polovina května 2018 byl druh zaznamenán poslechem hlasových projevů z horní části zahrádkářské kolonie. Počet vokalizujících samců byl odhadován do 10 exemplářů. Druh je pro prostředí zahrad typickým. Vizuálně nebyl nalezen žádný jedinec, stejně tak ani vhodné vodní plochy pro reprodukci a je velmi pravděpodobné, že využívá drobných vodních ploch na soukromých pozemcích majitelů zahrádek.

Reptilia, Plazi

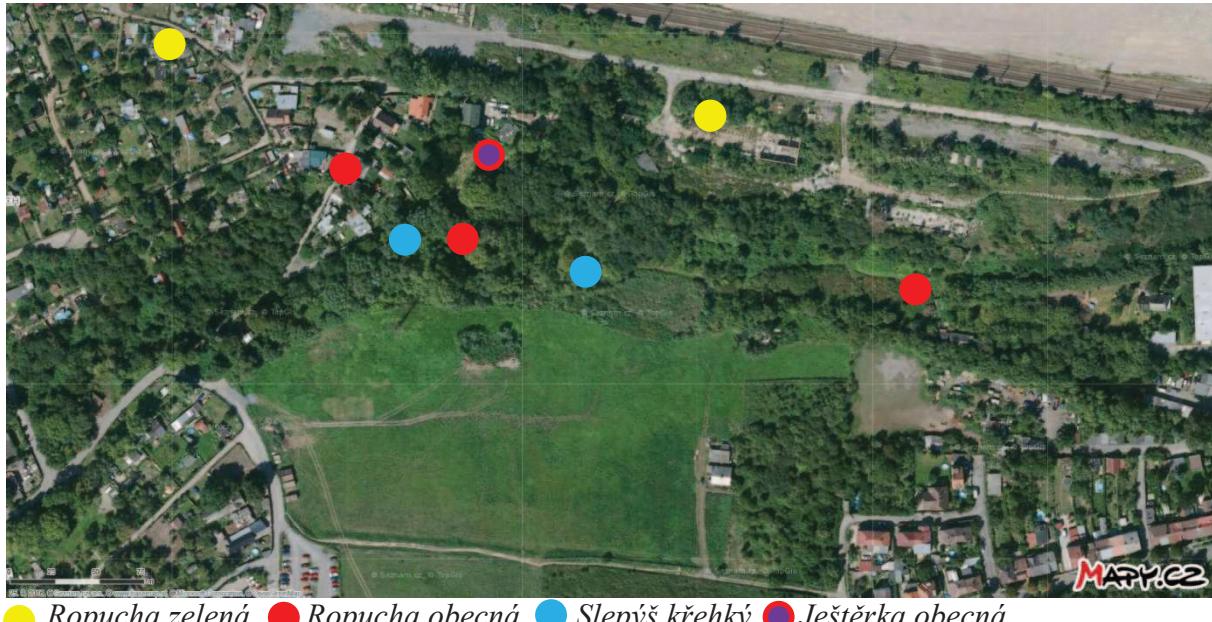
Prostředí umožňuje výskyt zástupců plazů zejména svým členitým prostředím s výslunnými stanovišti a vlhčími partiemi. Na druhou stranu nutno zohlednit vyšší počet predátorů z řad ptáků (kos černý, drozd zpěvný, straka obecná) a četný výskyt polodivokých koček domácích.

Anguis fragilis, Linné, 1758, slepýš křehký

Nález 2 exemplářů (1, 0, 1) pod odpadním materiélem v porostu na hranici zahrádkářské osady. Druh se pravděpodobně v menším početním zastoupení v území vyskytuje, četnost populace je odhadována do 10 adultních zvířat, koncentrace leží mimo prostor zkoumané lokality.

Lacerta agilis, Linné, 1758, ještěrka obecná

Druh je v území vzácným, zachycen jediný adultní exemplář (0, 1) na hranici keřového porostu nad lokalitou, na straně k zahrádkářské kolonii. Z nálezu nelze učinit definitivní závěr o početnosti tohoto druhu a vzhledem k tomu, že nebyli potvrzeni další jedinci v ostatních částech zkoumaného území, jedná se patrně o zbytkovou populaci s nízkou dynamikou vývoje.

Pokud by bylo vhodné porovnat stav populací obojživelníků a plazů do roku 1993, pak se v dané lokalitě vyskytovaly následující druhy obojživelníků: *Lissotriton vulgaris* (čolek obecný), *Bufo bufo* (ropucha obecná), *Bufo viridis* (ropucha zelená), *Rana temporaria* (skokan hnědý) a *Bombina bombina* (kuňka obecná, ohnívá),

a plazů: *Anguis fragilis* (slepýš křehký), *Lacerta agilis* (ještěrka obecná), *Natrix natrix* (užovka obojková).

V současné době nejen, že z lokality několik druhů vymizelo, ale především se výrazně snížily početní stavy zvířat.

Za příčiny jsou považovány změny, ke kterým došlo

- postupující sukcesí, především nárůst vrbin v původním mokřadu, jenž přispívá k odsávání povrchové a podpovrchové vody a tedy k vysušování lokality,
- zarůstáním původně volných ploch keři, na úkor kvalitativního vývoje bylinných formací,
- rozmnožením nepůvodních druhů rostlin,
- nárůstem a koncentrací predátorů, jak je výše uvedeno.

Zarůstání volné hladiny vrbinami způsobuje také zastínění, což obojživelníci nepreferují

Masové rozšíření nepůvodních rostlinných druhů, vč. křídlatky japonské

Ruderální porost a křídlatka

Nesourodý porost lesní formace

Ekotonový pás mezi lesem a podmáčenou loukou

Rákosina

Hustě zapojený porost rákosu *Phragmites communis*, je pro obojživelníky velmi nepříznivým biotopem s těžkou prostupností

Ostřicové porosty

Vlhký les se zastoupením původních dřevin

Přes všechny negativní faktory, které v současné době ovlivňují stupeň kvality přírodních poměrů v lokalitě, je možné jí vrátit alespoň zčásti původní tvář, která byla dříve hodnoceným skupinám obojživelníků a plazů nepoměrně více nakloněna. Ke zlepšení podmínek pro obojživelníky a plazy se nabízí následující úpravy a zásahy v území:

- otevření ploch volné vodní hladiny odstraněním invazivních vrba a celkové prosvětlení vodního prostředí
- lze též podpořit vybudování túní za účelem podpory obojživelníků, v místech nejvyššího stupně zamokření,
- programově likvidovat nepůvodní invazní druhy rostlin, zejména křídlatku, akát, popř další agresivní druhy.

Při průzkumech bylo zjištěno, že velmi příznivě působí na populace obou hodnocených skupin prostředí okolní zahrádkářské kolonie. Právě proto má zájmová lokalita naději, že po zlepšení biologických podmínek, bude osídlena druhy, jejichž současná genetická základna existuje v jejím těsném sousedství.

Použitá literatura:

- K. Kerouš, Studie tříd Amphibia a Reptilia v pražské aglomeraci, AOPK, Natura pragensis 13, 1993
K. Kerouš, Obojživelníci a plazi Prahy, Uniprint, 2013

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

6.

ORNITOLOGIE

Mgr. Martin Sládeček

Závěrečná zpráva k inventarizačnímu průzkumu lokality Slatina – Praha 10 – Ornitologie

Vypracoval: Mgr. Martin Sládeček

Popis lokality z hlediska vhodnosti pro výskyt ptáků

Lokalitu shledávám jako ornitologicky cennou zejména v kontextu toho, že se jedná o relativně malou enklávu v rámci hustě obydleného území. I z tohoto hlediska se většina této zprávy týká nejen úzce vymezeného jádrového území, ale i prostoru v jeho těsném sousedství. Je tomu tak proto, že považuji za naprosto zásadní vnímat lokalitu v kontextu zasazení do okolního prostředí. Na rozdíl od většiny jiných podobných enkláv zeleně, tato je mimořádně biotopově pestrá, což umožňuje koexistenci relativně velkého množství, byť zpravidla běžných druhů. Na malé ploše se tu nachází mokřad zarostlý vrbami, bylinná litorální vegetace, lesík, křoviny, travní porosty a pěstební plochy v různém stadiu zarůstání křovinami, ruderální plochy a především několik zahrádkářských kolonií. Jejich úlohu bych rád vyzdvihl opět v souvislosti s pestrostí mikrobiotopů, neboť v rámci zahrádek existuje velká diverzita stromů a keřů, a to co do druhu i do tvaru. Pro výskyt synantropních druhů je pochopitelně významná i přítomnost drobných staveb na zahrádkách. Je zde třeba také zmínit, že velká část zahrádek je zpustlých a pravděpodobně nevyužívaných, což pochopitelně ptákům rovněž prospívá.

Charakteristika zjištěných ornitocenóz

V rámci průzkumu bylo na lokalitě provedeno celkem 10 kontrol, z toho 7 v ranních a 3 ve večerních hodinách. Zároveň byly vyhledávány informace o již proběhlých výzkumech lokality, nicméně s negativním výsledkem. Bylo zastiženo celkem 49 druhů ptáků (viz přiložená tabulka). Z nich u 10 bylo na lokalitě, či v jejím těsném sousedství prokázáno hnízdění a u 32 považuji hnízdění na lokalitě, nebo v jejím blízkém sousedství za vysoce pravděpodobné. V případě ostatních druhů se s největší pravděpodobností jednalo o zástihy na migraci, případně o potravní zálety ze vzdálenějšího okolí. Vzhledem k mokřadnímu charakteru části lokality se domnívám, že může sloužit jako příležitostná migrační zastávka i pro řadu jiných druhů, které je ovšem při nahodilých návštěvách obtížné zastihnout. Mezi zjištěnými druhy bylo i 6 druhů uvedených v seznamu zvláště chráněných druhů ptáků České Republiky (v následujícím inventárním seznamu jsou uvedeny tučně). Z nich považuji za na lokalitě, či v jejím blízkém okolí pravděpodobně hnízdícího silně ohroženého krahujce obecného (*Accipiter nisus*) a ohroženého slavíka obecného (*Luscinia megarhynchos*). U lejska šedého (*Muscicapa striata*) bylo v rámci průzkumu hnízdění prokázáno. V případě ostatních zvláště chráněných druhů se s největší pravděpodobností jednalo o zálety v průběhu migrace, či potravní zálety z širšího okolí.

Doporučení pro budoucí rozvoj lokality z hlediska výskytu ptactva

Vzhledem k výše řečenému je zřejmé, že z hlediska výskytu ptáků je současná podoba lokality, tedy pestrá směs pro člověka obtížně přístupných ploch, v podstatě optimální. Na druhou stranu je však třeba přihlédnout i k tomu, že vzhledem k umístění ve středu města bude logicky předmětem dalšího rozvoje města. Tento rozvoj v určitém případě neberu nutně jako kolidující se zájmy divoké přírody, potažmo ptačího společenstva. Považoval bych ale za nejvýše vhodné, aby i do budoucna lokalita lidem sloužila jako místo relaxace, oddechu a dalších volnočasových aktivit. Z tohoto hlediska by bylo vhodné zachovat, či podpořit její rustikální charakter a biotopovou pestrost. Dovedu si například představit na některých částech území chov (pastvinu) hospodářských zvířat. V případě, že by docházelo k úpravě některých zpustlých ploch zarostlých dřevinami, doporučuji klást důraz na zachování dostatečných ploch s hustšími křovinami, poskytujícími dostatek úkrytů pro divoké ptactvo a další živočichy. V případě, že by k tomu

byla vůle, dovedu si představit i možnost pěkné revitalizace mokřadu. Například vytvořením několika tůní s volnou hladinou, které by vytvořily jak prostředí pro ptáky a řadu dalších živočichů, tak i místo pro relaxaci okolních obyvatel. V takovém případě bych ovšem apeloval na zachování mírného sklonu břehů, dostatečný prostor pro rozvinutí litorálních porostů a pokud možno absenci ryb. Jako pěkný příklad rozvoje podobného území bych rád uvedl „suchý poldr Čihadla“ v Hostavicích. Jedná se podle mě o ukázkový případ harmonického rozvoje přírodního prostředí uprostřed města. Byť plocha v této zprávě rozebíraného území je mnohem menší, mezi oběma územími existuje značná podobost.

Inventární seznam zjištěných druhů

Druh	Status
bažant obecný	Možné hnízdění
brhlík lesní	Pravděpodobné hnízdění
budníček menší	Prokázané hnízdění
budníček větší	Pravděpodobné hnízdění
čečetka tmavá	Migrace
červenka obecná	Pravděpodobné hnízdění
čížek lesní	Pravděpodobné hnízdění
dlask tlustozobý	Pravděpodobné hnízdění
drozd kvíčala	Migrace
drozd zpěvný	Pravděpodobné hnízdění
holub hřivnáč	Pravděpodobné hnízdění
hrdlička zahradní	Pravděpodobné hnízdění
hýl obecný	Migrace
kalous ušatý	Pravděpodobné hnízdění
káně lesní	Migrace
konipas bílý	Pravděpodobné hnízdění
kos černý	Prokázané hnízdění
krahujec obecný	Pravděpodobné hnízdění
ledňáček říční	Migrace
lejsek šedý	Prokázané hnízdění
mlynařík dlouhoocasý	Pravděpodobné hnízdění
pěnice černohlavá	Prokázané hnízdění
pěnice hnědokřídlá	Pravděpodobné hnízdění
pěnice pokrovní	Pravděpodobné hnízdění
pěnice slavíková	Pravděpodobné hnízdění
pěnkava obecná	Pravděpodobné hnízdění
pěvuška modrá	Pravděpodobné hnízdění
poštolka obecná	Potravní zálet
rákosník zpěvný	Pravděpodobné hnízdění
rehek domácí	Pravděpodobné hnízdění
rehek zahradní	Prokázané hnízdění
sedmihlásek hajní	Pravděpodobné hnízdění
slavík obecný	Pravděpodobné hnízdění
sojka obecná	Pravděpodobné hnízdění
stehlík obecný	Prokázané hnízdění
straka obecná	Prokázané hnízdění

strakapoud velký	Pravděpodobné hnízdění
strnad obecný	Pravděpodobné hnízdění
střízlík obecný	Pravděpodobné hnízdění
sýkora babka	Pravděpodobné hnízdění
sýkora koňadra	Prokázané hnízdění
sýkora modřinka	Prokázané hnízdění
šoupálek krátkoprstý	Pravděpodobné hnízdění
špaček obecný	Prokázané hnízdění
vlaštovka obecná	Potravní zálet
vrabec domácí	Pravděpodobné hnízdění
vrabec polní	Pravděpodobné hnízdění
zvonek zelený	Pravděpodobné hnízdění
zvonohlík zahradní	Pravděpodobné hnízdění
žluna zelená	Potravní zálet
žluva hajní	Migrace

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

7.

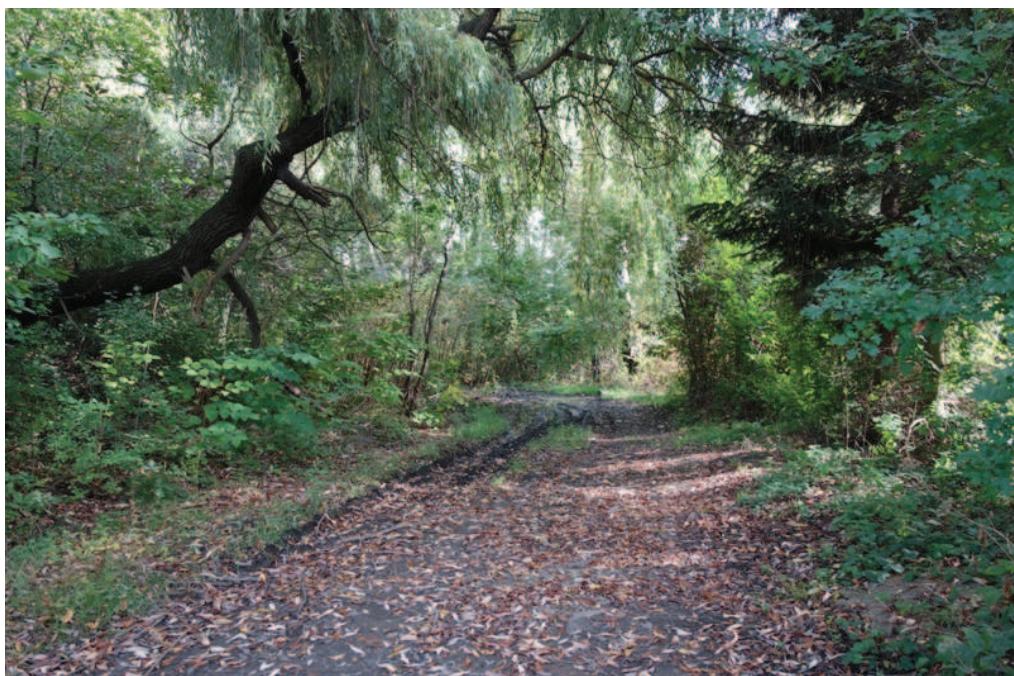
NETOPÝŘI

Mgr. Helena Jahelková, Ph.D.

Výskyt netopýrů v mokřadu Slatinského potoka, Praha (50.062111N, 14.4853806E) – finální zpráva

Popis lokality z chiropterologického hlediska

Lokalita se nachází v blízkosti Jižní spojky za chatovou osadou (mezi částmi Na Slatinách a Trmkov). Tvoří ji mokřad podél Slatinského potoka s rákosinami, křovinami a občasnými vrbami s dutinami. Lokalita nabízí lovecké prostředí pro řadu druhů netopýrů, duté vrby úkrytové možnosti stejně jako chaty nedaleké zahradní kolonie, které mohou skýtat vhodné úkryty pro štěrbinové druhy.

Metodika

Záznam echolokačních hlasů netopýrů byl pomocí ultrazvukového detektoru (Pettersson 240x) 10x zpomalen a přehrán do nahrávače Roland. Nahrávky z SD karty byly převedeny do počítače a následně manuálně analyzovány v programu Batsound 1.2. Některé druhy tvoří akusticky kryptické skupiny (*Myotis mystacinus/brandtii*, *M.alcathoe/emarginatus* a *Plecotus auritus/austriacus*) a nelze je tedy od sebe na základě nahrávky bezpečně rozpoznat. Metoda ultrazvukového detektoringu se běžně používá ve faunistických studiích, má však určité omezení, zejména u tzv. šeptajících druhů netopýrů, jako je netopýr velkouchý (*Myotis bechsteinii*), dvojice netopýr dlouhouchý/ušatý (*Plecotus auritus/austriacus*) a vrápenec malý

(*Rhinolophus hipposideros*). Míra výskytu těchto druhů na lokalitě bývá obvykle podhodnocena díky jejich tiché echolokaci slyšitelné jen z několika málo metrů a jejich zaznamenání je tak spíše náhodné.

První kontrola byla provedena 30. 9. 2017, druhá kontrola 20. 4. 2018, třetí kontrola 7. 6. 2018, čtvrtá kontrola 3. 7. 2018, dle metodiky používané v chiropterologickém průzkumu.

Výsledky

30. 9. 2017 (období migrací). Na lokalitě byl zaznamenán lov minimálně tří jedinců netopýra parkového (*Pipistrellus nathusii*) a jednoho jedince netopýra hvízdavého (*Pipistrellus pipistrellus*).

20. 4. 2018 (období migrací). Na lokalitě byly zaznamenány tři přelety netopýra rezavého (*Nyctalus noctula*).

7. 6. 2018 (laktace). Na lokalitě byl zaznamenán 2x přelet netopýra rezavého (*Nyctalus noctula*) a 1x lov netopýra rezavého (*Nyctalus noctula*); v osadě pak krátký lov u lampy netopýra parkového (*Pipistrellus nathusii*).

3. 7. 2018 (postlaktace). Na lokalitě nebyla zaznamenána žádné echolokace.

Zhodnocení

Netopýři se na lokalitě vyskytují, ale není pro ně významná. Nebyla zjištěna vysoká aktivita ani na samotné lokalitě, ani v blízké osadě, kde jsou pro netopýry úkrytové možnosti. Lehce vyšší aktivita byla zaznamenána v období podzimních migrací. Charakter lokality, i když je pro lidské oko „nevábný“, skýtá však úkrytové možnosti pro jiné druhy obratlovců (zejména druhů ptáků v křovinách) i bezobratlých, a přispívá k celkové diverzitě prostředí. Svým umístěním přímo v Praze by mohl být využit i v ekovýchově jako ukázka mokřadního biotopu s naučnou cedulí.

za ZO ČSOP *Nyctalus*

Mgr. Helena Jahelková, PhD.

BIOLOGICKÉ PRŮZKUMY SLATINY – PRAHA 10

8.

SHRNUTÍ A ZÁVĚRY

Ing. Jan Moravec

souhrnné hodnocení území

Jde o biotopově mimořádně pestré území.

Ze sledovaných skupin organismů se jeví jako nejvýznamnější botanika. Byl zde objeveno 5 druhů červeného seznamu včetně jednoho silně ohroženého (bahnička jednoplevá, šáchor hnědý, potočník vzpřímený, ostřice nedošáchor, ostřice Otrubova). Nelze vyloučit, že jde o pozůstatek slatinné vegetace, která je odtud z minulosti uváděna.

Relativně zajímavá se lokalita jeví i z pohledu suchozemského hmyzu. Bylo zaznamenáno 8 druhů chráněných (svížník polní, zlatohlávek tmavý, 5 druhů čmeláků rodu *Bombus*, mravenec *Formica cunicularia*), jeden druh červeného seznamu (modrásek černolemý) a další citlivější či zajímavější druhy. Výsledky průzkumu suchozemských bezobratlých ukazují na výrazně vyšší stupeň diverzity organismů, než má zastavěné okolí, a zároveň indikují setrvale vhodný stav území, protože se zde udržely jak některé xylobiontní druhy vázané na lužní porosty jako potemník *Uloma culinaris* nebo drabčíkovitý brouk *Scaphidium quadrimaculatum*, které vyžadují odumírající dřevo, tak ustupující druhy lučních ploch: vlhčích (bělásek řeřichový) i sušších (modrásek černolemý).

41 druhů ptáků zde má buď prokázané, nebo pravděpodobné hnízdění, mezi nimiž se nachází i několik zvláště chráněných druhů (lejsek šedý, krahujec obecný, slavík obecný).

Z dalších obratlovců zde byly zaznamenány tři druhy obojživelníků, dva druhy plazů a tři druhy netopýrů. Ani u jednoho druhu zde nebyly zaznamenány nějaké silnější populace, v případě obojživelníků a plazů zde oproti pozorováním před 25 lety došlo k výraznému poklesu početnosti druhů i jedinců.

Druhová pestrost je omezena mimo jiné izolovaností lokality, která je obklopena ze všech stran městskou zástavbou a frekventovanými komunikacemi. Udržuje však populace kdysi běžných druhů v okolí již vymizelých a najde se zde i několik druhů vzácnějších. Jde o výrazný a významný přírodní prvek, mající krom funkce refugia velký význam pro mikroklima města. Tento význam se ještě zvýší, pokud by v okolí došlo k další plánované rozsáhlé bytové výstavbě.

hlavní problémy území

- intenzivní zarůstání kdysi bezlesých ploch, v důsledku čehož se snižuje biodiverzita území
- výskyt invazivních druhů rostlin, jako je křídlatka či
- skládkování odpadů, zejména komunálních a zahradních (s čímž je spojeno mimo jiné i šíření nepůvodních druhů)
- vytékání splaškových vod na několika místech (podrobněji viz botanická zpráva)
- velké množství živin v prostředí

Návrhy na management a využití území

Ploše by měl být ponechán přírodní charakter.

Z hlediska biodiverzity je žádoucí částečná redukce křovin a vrb, které území postupně zarůstají, a celkové prosvětlení území. Nikoli však úplné odstranění! Zejména plochy spontánně vzniklého lužního lesa je třeba zachovat, místy t=ž plochy husté křovinné vegetace. Ideálním cílovým stavem je mozaika ploch s udržovaným bezlesím a ploch ponechaných přirozenému vývoji, která nepovede k unifikaci území, naopak ještě více podpoří rozrůzněnost biotopů.

Minimálně některé bezlesé plochy by bylo vhodné pravidelně kosit a pokusit se tak o obnovu původních vlhkých luk.

V případě vrb přichází v úvahu jejich řez na hlavu, který omezuje zastínění okolních biotopů a vytváří ideální prostředí pro řadu dutinových druhů.

V území chybí plochy s otevřenou vodní hladinou. Částečně by se mohly vytvořit redukci křovin na některých vhodných podmáčených místech, ale v úvahu připadá i cílené budování tůní. Při této aktivitě je nutno vyhnout se fragmentům společenstev se zbytky slatiné vegetace. Nepřijatelné jsou vodní plochy s chovem ryb.

Regeneraci mokřadních společenstev a vytvoření mělkých tůní by bylo možné vytvořit též stržením drnu na části rákosiny.

Část svahů s vhodnou orientací (jih, jihovýchod) by měla být zbavena vegetace až na hlínu jako vhodné stanoviště samotářských včel a jiných blanokřídlých, respektive dalších druhů hmyzu.

Je třeba potlačovat invazivní nepůvodní druhy, zejména křídlatku.

Nutné je odstranění zbývajících skládek (byť v tomto bylo v posledních letech mnoho vykonáno), jakož i pozůstatků staveb a plotů. Je třeba též identifikovat zdroje znečištění vody a zamezit pokračujícímu tohoto znečišťování.

Lokalita je vhodná pro ekovýchovné využité, ať již formou exkurzí či vhodně umístěných informačních tabulí či jiných interpretačních prvků. Tématem by mohly být například mokřadní biotopy, význam mokřadů z hlediska mikroklimatu, přirození sukcese x aktivní management, změny v krajině v průběhu času...

Případné úpravy průchozí komunikace by měly být zaměřeny zejména na úpravu přechodů podmáčených míst, rozhodně by nemělo dojít k vysafaltování této komunikace.

Zkoumané území tvoří jeden přírodní celek s přilehlou zahrádkářskou osadou. Pro zachování či posílení biodiverzity této lokality by proto bylo žádoucí zachovat i charakter zahrádkářské osady v jejím sousedství. Totéž platí pro přilehlé části bývalého odstavného nádraží Praha-Vršovice, které představují xerotermní území. Při vhodném managementu tohoto prostoru by kombinace xerotermní, mezofilní a zamokřené části znásobila význam přírodě blízkých biotopů pro širší okolí města.